

Új Budai Alma Mater Általános Iskola,
Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda

PEDAGÓGIAI PROGRAM
II. KÖTET
ÓVODAI NEVELÉSI TERV
SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK
FEJLESZTÉSÉNEK PROGRAMJA

Az Új Budai Alma Mater Általános Iskola,
Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda pedagógiai programját az intézmény
szakalkalmazotti testülete
2020. augusztus 31-i értekezletén elfogadta.

Giczi Balázsné Parditka Orsolya igazgató

2020.

TARTALOM

1. Óvodánk küldetésnyilatkozata, gyermekképe, óvodaképe	5
1.1 <i>Gyermekkép</i>	5
1.2 <i>Óvodakép</i>	6
1.3 <i>Óvodánk szociális környezetének néhány jellemző sajátossága</i>	7
2. Óvodai nevelésünk célja, alappillérei, feladatrendszere	7
3. Az óvodai általános feladatai.....	11
3.1 <i>Egészségnevelés, az egészséges életmód kialakítása</i>	13
3.1.1 <i>A gyermekek gondozása, testi szükségleteik, mozgásigényük kielégítése</i> ...	14
3.2 <i>Az érzelmi és erkölcsi nevelés és a szocializáció</i>	16
3.3 <i>Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés</i>	18
4. Az óvodai élet megszervezésének elvei	20
4.1 <i>Személyi feltételek</i>	20
4.2 <i>Tárgyi feltételek</i>	20
4.2.1 <i>Óvodánk szociális környezetének néhány jellemző sajátossága</i>	20
4.2.2 <i>Az óvoda helyiségei</i>	21
4.3 <i>Az óvodai élet megszervezése</i>	22
4.3.1 <i>Napirend</i>	22
4.3.2 <i>Táplálkozás</i>	24
4.3.3 <i>Testápolás</i>	25
4.3.4 <i>Öltözködés</i>	25
4.3.5 <i>Mindennapos testnevelés</i>	26
4.3.6 <i>Változatos mozgáslehetőségeket nyújtunk gyermekeinknek:</i>	26
4.3.7 <i>Pihenés</i>	27
4.4 <i>Az óvoda kapcsolatai</i>	27
4.4.1 <i>Kapcsolattartás a szülői házzal</i>	28
4.4.2 <i>A kapcsolattartást szolgáló tevékenységünk formái és módszerei</i>	28
5. Az óvodai élet tevékenységformái és az óvodapedagógus feladatai.....	29
5.1 <i>Játék</i>	29

5.1.1	Játékirányítási alapelveink	30
5.1.2	Játékfajták és fejlődésük, irányításuk ajánlott módszerei.....	31
5.2	<i>Esztétikai nevelés</i>	32
5.2.1	Esztétikai nevelésünk célja	33
5.2.2	Az esztétikai nevelés feladata	33
5.3	<i>Vers, mese</i>	34
5.4	<i>Ének, zene, énekes játék, gyermektánc</i>	35
5.5	<i>Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka</i>	36
5.6	<i>Mozgás</i>	38
5.7	<i>A külső világ tevékeny megismerése</i>	40
5.8	<i>Munka jellegű tevékenységek</i>	45
5.8.1	A gyermekek munka jellegű tevékenysége	47
5.9	<i>A tevékenységekben megvalósuló tanulás</i>	47
5.9.1	A tanulás irányításának alapelvei.....	48
5.9.2	Tehetséggondozás	50
5.9.3	Integrált nevelés.....	51
6.	A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére	54
6.1	<i>A gyermekek fejlődését követő rendszerünk</i>	56
	A sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésének programja	59
1.	A sajátos nevelési igény értelmezése	60
2.	Sajátos nevelési igényű tanulók integrált oktatása	61
2.1	<i>Tanulásban akadályozott tanulók</i>	61
2.2	<i>A testi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek</i>	62
2.3	<i>Érzékszervi fogyatékos tanulók</i>	63
2.4	<i>A beszéd fogyatékos gyermek</i>	63
2.5	<i>Az autizmus spektrum zavarral élő gyermek</i>	64
2.6	<i>A súlyos és halmozott fogyatékoság</i>	65

3. A nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott tanulók fejlesztése	66
4. Tankönyvekkel, taneszközökkel szemben támasztott követelmények	69
5. Értékelés	70
6. Logopédia	70
7. A többségi intézményekben megvalósuló (integrált) nevelés, oktatás	71
Függelék	72
<i>A nevelési program végrehajtásához szükséges, a nevelőmunkát segítő eszközök és felszerelések jegyzéke .....</i>	<i>72</i>

1. Óvodánk küldetésnyilatkozata, gyermekképe, óvodaképe

Óvodánk az Új Budai Alma Mater Általános iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda többcélú intézmény részét képezi, és szoros együttműködéssel működik az iskolával, hiszen az óvodás gyermekek jelentős része jelen intézményben folytatja tanulmányait.

Az óvoda nevelési szolgáltatása, hogy kettő kis létszámú csoportjában, 3-6 éves gyermekek számára kínáljuk nevelő munkánkat. Hiszünk abban, hogy a gyermekek az óvodába lépés előtti időszakban is fejlődnek. Korai szocializációjuk leginkább ideális terepének a családi környezetet tartjuk. Nyitottságunk azt is lehetővé teszi ugyanakkor, hogy más óvodából érkező gyermekeket is fogadjunk csoportunkban.

1.1 Gyermekkép

Óvodánk értékrendszere, a világszerte elismert magyar óvodapedagógia hagyományaira épül. Nevelési programunk alapját az Óvodai nevelés országos alapprogramja képezi. Nevelési gyakorlatunk legfőbb sajátosságának a fejlesztő hatások gazdagságát tartjuk.

A gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak. A személyiség szabad kibontakozásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítésére törekszik, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, s meglévő hátrányai csökkenjenek. Nem ad helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

1.2 Óvodakép

. Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család. Az óvoda a családi nevelés kiegészítője, a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig. Az óvoda pedagógusai, pedagógusaink személyisége pedagógiai attitűdje, pedagógiai tevékenységrendszerre és a tárgyi környezet biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit. Az óvodában, miközben az teljesíti a funkcióit (óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő), a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.

Az óvodai nevelés célja az, hogy elősegítse az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakozását, a hátrányok csökkenését az életkori és egyéni sajátosságok valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is).

Óvodapedagógusként garantáljuk az iskolai tanulásra való felkészítést az általános életkori sajátosságok, illetve a gyermekek egyéni képességeinek figyelembe vétele mellett.

Vállaljuk, hogy a gyorsan változó világ keretei között a gyerekeket felkészítjük a változásokkal való együttélésre, arra, hogy meg tudjanak felelni a velük szemben támasztott sokféle elvárásnak. Mindezt úgy, hogy közben hosszú távon is egészségesek maradnak.

Olyan útravalót kívánunk nyújtani az intézményünkben nevelkedő gyermekek, majd az iskolánkban a tanulók számára, hogy felnőve kompetens emberként, tudásuk, képességeik maximumát adva boldoguljanak a hétköznapiak során. Munkaerejük tartós értéket képviseljen. Óvodánk speciális szolgáltatásainak köre gazdag. Meggyőződésünk szerint ezzel lehetővé tesszük azt, hogy a szülők szabadon, családjuk élet- és nevelésfelfogásához igazodva választhassanak gyermekeik számára a fejlődésüket szolgáló elfoglaltságot.

Óvodánkban, intézményünk Alapító okiratában foglaltaknak megfelelően, integrált nevelést is vállalunk. Meggyőződéssel hiszünk az inkluzív nevelés értéktöbbletet adó erejében. A mi óvodai csoportjainkban nevelkedő gyermekek az

őket ért speciális hatások következményeként erkölcsi tekintetben az átlagosnál gazdagabbak lesznek.

1.3 Óvodánk szociális környezetének néhány jellemző sajátossága

A gyerekek rendezett anyagi és családi háttérből érkeznek óvodánkba. Az óvodánkba jelentkezők között lehetnek sajátos nevelési igényű gyermekek is. Az ő integrálásukat olyan mértékben és minőségben vállaljuk, amit a gyermekközösség csoportdinamikája elbír, illetve amit felelősséggel el tudunk látni a rendelkezésre álló tárgyi és személyi feltételekkel. 2 csoportban dolgozunk, terveink szerint 18-20 fővel.

A szülők körében az óvodaválasztást meghatározó, vagyis az óvodai nevelésünkre jellemző sajátosságokat a következőkben látjuk.

Nyugodt, harmonikus légkör, az egyéni képességeket figyelembe vevő fejlesztés, tolerancia, elfogadás, gyermekközpontúság. Egész napos illetve egész éves ellátás, nyári táborok, angol nyelv tanulásának lehetősége, néptánc, úszás, kiemelt hangsúlyú környezettudatos és művészeti nevelés. A nevelés teljes folyamatában elsődleges a preventív szemlélet, az egyéni bánásmód biztosítása, fejlesztések a részfunkciókban való lemaradással küzdőknek. A fentiekre való tekintettel fontos a nagy szakértelemmel rendelkező, innovatív pedagógus csapat, a családi légkör, fejlesztő hatásokban gazdag nevelési környezet.

2. Óvodai nevelésünk célja, alappillérei, feladatrendszere

Az óvodai nevelésben alapelv, hogy:

- a gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi;
- a nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatását;

- az óvodai nevelésben alkalmazott pedagógiai hatásoknak a gyermek személyiségéhez kell igazodniuk.

Az óvodai nevelés az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodik: a gyermeki szükségletek kielégítéséről, az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről; a testi, a szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor-specifikus alakításáról; a gyermeki közösségben végezhető sokszínű - az életkornak és fejlettségnek megfelelő - tevékenységekről, különös tekintettel a mással nem helyettesíthető játékról; e tevékenységeken keresztül az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltség tartalmakról, emberi értékek közvetítéséről; a gyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetről.

Éppen ezért óvodai nevelésünk végső célja, hogy a gyermekek megismerjék, elfogadják önmagukat. Ez fokozottan érvényes tartósan beteg vagy sajátos nevelési igényű, illetve valamilyen hátránnyal élő gyermekek esetében.

A nevelés óvó, védő, szocializáló funkciója mellett annak értékátadó és értékteremtő funkcióját is vállaljuk.

Az óvodánkba járó gyermekeket demokratikus légkörben kívánjuk nevelni, gondozni és óvni, egyéni érési folyamatában vezetni.

Célunk a gyermek autonómiájának építése, jellemük gondozása.

Célunk továbbá, hogy személyes példánkkal úgy növeljük a gyermekeket testi, lelki, szellemi síkon, hogy közben az óvodában eltöltött éveket a tartalmas nyugodt, kiegyensúlyozott légkör jellemezze.

Sajátos működési formánkkal összefüggésben célunk, az önmagát és másokat elfogadni és szeretni tudó, örömorientált, kapcsolatteremtő képességgel rendelkező egyén nevelése. Célunk, hogy óvodásaink megszakítás nélkül folytathassák általános iskolánkban a tanulást.

Összefoglalva, harmonikus személyiségű, boldog, egészséges egyének nevelése.

Céljainkkal összefüggésben **alapvető feladataink** a következők:

- hatékony tanulási szokások, önálló tanulási képességek kialakítása,
- a környezet megismerésére való igény kialakítása,

- a környezet megóvására való igény, a környezettudatos magatartás kialakítása,
- szerezzék meg, gyakorolják be mindazokat a kommunikációs képességeket, amelyek segítségével tudásukat önmaguk és mások számára hasznosítani tudják,
- az esztétikai igényesség, az önkifejezés fejlesztése a művészeti nevelés eszköztárával,

Speciális feladataink a szocializáció terén:

- A megfelelő viselkedéskultúra megtanítása: "ép testben ép lélek",
- felelősségtudat és kitartás fejlesztése,
- a megfelelő étkezési kultúra kialakítása,
- elsősorban személyes példamutatással neveljük gyermekeinket toleranciára, a másság elfogadására, az emberi jogok tiszteletben tartására,
- minden gyermek számára biztosítjuk képességeinek, érdeklődésének illetve távolabbi céljainak elérését, megfelelő programokat, tevékenységi formákat.

Speciális feladataink a kapcsolattartás során:

- Olyan színvonalon és mértékben biztosítjuk óvodánkban a tárgyi és személyi feltételeket, hogy gyermek és szülő egyaránt érezze: minden esélye megvan a gyermeknek az optimális fejlődésre,
- a nevelőmunkánkat, a gyermekek személyes fejlődését segítő kapcsolat kiépítésére és fenntartására törekszünk úgy az önkormányzattal, mint a kerület többi intézményével,
- a szülőkkel olyan szemléletben működünk együtt, hogy iskola és szülő egyaránt érezze: közösek a céljaink és érdekeink.

Az óvodai nevelés pedagógiai alapelveinek meghatározásánál az alábbiakból indultunk ki:

- az óvodai nevelésnek az emberi személyiség teljes kibontakoztatására, az emberi jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartásának megerősítésére kell irányulnia,
- a gyermeket – mint fejlődő személyiséget – különleges védelem illeti meg,
- a gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, s ebben az óvoda, így intézményünk is, kiegészítő szerepet játszik.

Az iskolai tanulásra való felkészítést intézményi keretek között az óvoda végzi. Intézményünk sajátos működési formában, az iskolával egy szervezeti keretben, ezt a funkciót tölti be.

Óvodai nevelésünk gyermekközpontú, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakoztatása a kiemelt stratégiai célkitűzésünk. A nevelés óvodánkban családias, derűs légkörben folyik, biztosítva a gyermek fejlődéséhez szükséges sokféle és változatos tevékenységet. Egyrészt folytatjuk a család nevelőmunkáját, másrészt új módon kiegészítjük azt. Óvodánk nyitott a szülők felé, szükség esetén családlátogatáson is részt veszünk. Óvodánk a családdal együtt elért eredményeivel megalapozza az iskolai életet, így a gyermekek képessé válnak arra, hogy az ottani tevékenységformával a tanulással kapcsolatos elvárásoknak sikeresen eleget tegyenek. A sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztését már az iskolába lépés előtt elkezdjük. Az iskolánk keretei között zajló tanulás biztosítja, hogy a fejlesztés folyamatos legyen, azt a gyermek által már ismert szakemberek végezzék. Ez a gyermek számára biztonságot ad.

Azzal, hogy az óvoda és az iskola azonos telephelyen működik, a gyermekek egy aktív, élő közösség résztvevőivé válnak. Alkalmuk nyílik megismerkedni későbbi tanítóikkal, tanáraikkal. Mindez kedvező pszichés alapokat jelent az iskolai tanulás megkezdéséhez.

Intézményünk szellemiségének meghatározó alapelve a humanitásra, szociális érzékenységre, a másság elfogadására és a toleranciára való nevelés, a személyes példamutatás módszerét alkalmazva. A szellemiség megvalósításához olyan derűs miliő, Alma Mater kell, mely életre szóló érzelmi töltést nyújt. Az óvodába kerüléstől az általános iskola befejezésig kiemelt szerepe van annak a törekvésnek, hogy megőrizzük a gyerekek iskolával, pedagógusokkal, tanulással kapcsolatos pozitív attitűdjét.

Nevelőmunkánkat személyes példamutatásra alapozzuk. Az önismeret, az önreflexió és az összehasonlítás képessége, az önálló ismeretszerzés és önművelés igénye, a környezettudatos, ökológiai szemlélet pedagógus közösségünkben alapkövetelmény. Plurális szemlélettel közelítünk a problémákhoz, a tévedés jogát biztosítjuk mindenki számára, időt biztosítunk a jó megoldás kiérleléséhez.

Alapvető értéknek tekintjük a szűkebb és tágabb hazához való kötődés érzését, annak alakítását és a felnőtt illetve gyermekközösség demokratikus elvek alapján való működtetését.

A nevelésben a polgári értékrend alapján álló liberális konzervativizmus jellemez minket. Óvodánk fő feladatának a nevelést, a gyermekek szocializációjának elősegítését tartjuk, melynek a tanítás, a folyamatos személyiségfejlesztés egyik kitüntetett eszköze.

Kiemelt alapelvként valljuk, hogy a gyermeki személyiséget tisztelet, elfogadás, szeretet és megbecsülés övezi.

A nevelés lehetővé teszi, egyben segíti, hogy a gyermek személyisége, egyénisége kibontakozhasson.

Az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodunk az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai légkörről. Óvodánk helységei barátságosak, a dekoráció gyerekek munkája. A gyermekek érzelmi biztonságának megteremtése mellett törekszünk a minél teljesebb személyiségfejlesztésre. Az óvodai élet megszervezésénél, új program készítésénél arra törekszünk, hogy minden gyermek személyiségének formálása speciális módon, sok játékosággal, ötletességgel, és mindig sok türelemmel és szeretettel történjen.

3. Az óvodai általános feladatai

Nevelési feladatrendszerünk az óvodáskorú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítésére épül:

- az egészséges életmód alakítására,
- az érzelmi nevelés biztosítására,
- erkölcsi nevelés biztosítására,
- szocializáció biztosítására,
- az értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítására.

Feladatunk szerteágazó, egymásra épülő és egymással összefüggő, komplex módon érvényesülő tevékenységek szervezése, melyek átszövik az

óvodai nevelés teljes rendszerét. Az óvodai nevelés rendszerében megvalósuló feladatok biztosítják az óvodai nevelés céljának kiteljesedését.

A rendszer elemei a következők

- 1) A nevelés alapvető keretei: a gondozás, az egészséges életmódra nevelés, a közösségi nevelés és az egyéni bánásmód érvényesülése.
- 2) Az egyes kereteken belül a gyerekek tevékenységei: a szabad játék, a munka jellegű tevékenység, a tanulás. Közülük elsődleges és alapvető a játék, mely áthatja a gyerek egyéb tevékenységeit is. E tevékenységi formák az óvodai nevelés eszközei.

Sajátos nevelési feladataink, eszközeink és módszereink:

- egyéni programok összeállítása,
- egyéni fejlesztés,
- rugalmas időszávok kialakítása,
- szakkörök szervezése
- ökológiai jeles napok,
- kulturális programok szervezése havonta,
- gyermekek személyiségének és képességeinek alapos ismerete, egyéni fejlődésük folyamatos figyelemmel kísérése,
- differenciált feladat és segítségadás, értékelés,
- reggeli csevegő,
- kirándulások szervezése,
- nyári táborok szervezése,
- házirend kialakítása,
- helyi hagyományok, szokások teremtése: koncertek, kiállítások látogatása és szervezése, műsorok,
- jeles napok: évnnyitó, őszi projecthét, tavaszi projecthét, Advent, Mikulás, karácsony, farsang, a Föld napja, Madarak és fák ünnepe, környezetvédelmi világnap, anyák napja, nyílt napok, vers- és prózamondó verseny, koncertek, ballagás, évváró.

3.1 Egészségnevelés, az egészséges életmód kialakítása

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése ebben az életkorban kiemelt jelentőségű. Ezen belül az óvodai nevelés feladata:

- a gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése;
- a harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése;
- a gyermeki testi képességek fejlődésének segítése;
- a gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése;
- az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, folyadék fogyasztás, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása.

Meggyőződésünk, hogy az óvoda, mint nevelési intézmény, nagyban befolyásolja az óvodások életszemléletének alakulását. Hatással van ezen kívül az alapvető készségek és képességek kialakulására is. Valljuk, hogy a felnövekvő nemzedéket már kisgyermekkorban hozzá kell szoktatni, hogy egészségesen éljen, elsajátítsa az alapvető higiéniai szokásokat, ismereteket; egészségesen táplálkozzon és megszokja a rendszeres testmozgást. Az egészség elsősorban ezeken a szokásokon keresztül válhat az ember mindennapjainak tartozékává, annak megőrzését szolgáló eszközzé.

Egészségnevelő munkánk stratégiai célja: a gyermekek egészségének védelme, óvása, a gyermekek testi, szellemi, lelki erőinek növelése, edzése. Az egészség, az emberi élet értékének felismertetése.

Ezen kívül közvetlen céljaink:

- az egészséges életmód és szokások megalapozása, kialakítása, vagyis megtanítani a gyermekeket helyesen élni,
- a tudatos önművelődés és önfejlesztés megalapozása,
- tudják és érzik a gyermekek, hogy az egészség érték, melyet védeni és őrizni kell,
- kikerülni, vagy leküzdeni a rájuk leselkedő veszélyeket.

3.1.1 A gyermekek gondozása, testi szükségleteik, mozgásigényük kielégítése

Gondozás

Alapelvként valljuk, hogy gondozási tevékenységünk, nevelőmunkánk szerves részét képezi. Olyan alapvető szükségleteket elégít ki, ami nem csupán elősegíti, hanem egyben megalapozza a kisgyermek fejlődését. Mindezekkel összefüggésben gondozási tevékenységünk ellátása során a minőség elvét követjük.

Gondozási feladataink magas szintű, hatékony megoldását célunknak tekintjük a gyermekek kedvező fejlődésének és általános egészségügyi állapotának fenntartása, illetve erősítése tekintetében.

A gondozás folyamatában nagyon lényegesek tartjuk a fokozatos szoktatást és gyakorlást, a szokáskialakításban pedig fontos szabály a következetesség. A különböző szokások (étkezés, önkiszolgálás, tisztálkodás, stb.) kialakulási folyamatában törekszünk arra, hogy a gyermekek sok elismerést, bizalmat kapjanak, jussanak sikerélményhez. Úgy gondoljuk, hogy óvodáskorban tudatosulni, rögzülni, szokássá kell kialakulnia azoknak a tevékenységeknek, melyek majd iskoláskorban biztosítják, hogy a saját személyükkel kapcsolatos tevékenységeket a **gyermekek** automatikusan, önállóan végezzék. Természetesnek tartjuk, hogy óvodába kerüléskor a gyermekek még a felnőtt segítségére szorulnak, fokozatosan válnak önállóvá és értik meg a szokások értelmét.

Nevelésfilozófiánkkal összefüggésben a gyermekek általános és egyéni életkori sajátosságait figyelembe véve az egészségügyi szokások alakítása tekintetében is az óvodáskort alapozó jellegűnek tekintjük. Pedagógiai tevékenységünk során a gyermekek azonosulási, utánzási törekvésére építünk. A sikerélmény biztosítása, a szeretetteljes hangulat, a kellemes közérzet segíti a szabályok elfogadását, a szokások beépülést. Fontosnak tartjuk példamutató magatartásunkat, a megfelelő minta közvetítését, a gyermekek általános életkori és egyéni sajátosságait figyelembe vevő, magyarázattal kísért bemutatást.

Eredményes nevelőmunkánk további fontos feltételének tartjuk, hogy a dajkák is pontos ismeretekkel rendelkezzenek arról, hogy a gyermekek egészséges

testi- szellemi fejlődését milyen környezeti tényezők, milyen tevékenységfajták befolyásolják és megfelelő attitűddel, nevelő mintát nyújtsanak maguk is a gyermekek számára. Az egységes ráhatás elvének érvényesülést fontos feltételnek tartjuk, ezért a gyermekeket ellátó felnőttek közötti szakmai párbeszédet célunknak tekintjük és biztosítjuk.

Törekszünk a családi és óvodai gondozási szokások összehangolására.

A gondozás magában rejti a megbetegedések megelőzését, a gyermekek egészségének védelmét is. Az egészség megőrzésére irányuló gondozás magában foglalja a személyi és környezeti higiénit, az egészséges táplálkozást, kulturált étkezést, a szervezet edzését, a testnevelést és a betegségek, kisebb rendellenességek prevencióját, korrekcióját.

Egészségvédelem

Rendszeresen jön intézményünkbe a védőnő, illetve gyermekorvos, akihez szükség esetén bizalommal fordulhatunk segítségért, tanácsért.

Évente egy alkalommal az óvodáskorú gyermekek szűrővizsgálatára kerül sor, mely a nagycsoportos korúak hallásvizsgálatát is magában foglalja.

Évente egy alkalommal ortopédiai szakorvosi vizsgálatra kerül sor, melynek eredményeképpen, szükség szerint, egészséges lábbelihez juthatnak a gyermekek.

Évente fogorvosi szűrővizsgálaton vesznek részt gyermekeink. Mivel a fogszuvasodás hazánkban népbetegség, fontosnak tartjuk a helyes fogmosási technika elsajátíttatását a gyermekekkel.

Az óvodában megbetegedett gyermeket elkülönítjük, a szülőt értesítjük. Megérkezéséig a gyermekről gondoskodunk, felnőtt felügyeletét biztosítjuk.

A fertőzések elterjedését gyakori szellőztetéssel, az óvoda helységeinek alapos takarításával, illetve az évente két alkalommal történő teljes fertőtlenítésével igyekszünk minimálisra csökkenteni.

Nagy hangsúlyt helyezünk a baleset-megelőzésre is. Ennek fontos összetevőjének tekintjük a megfelelő méretű, biztonságos eszközök biztosítását, továbbá a figyelem és a megfelelő veszélyérzet kialakítását a gyermekekben.

Betegségből, vagy hosszabb hiányzás esetén csak friss orvosi igazolással jöhetnek vissza a gyermekek a közösségbe.

3.2 Az érzelmi és erkölcsi nevelés és a szocializáció

Az óvodáskorú gyermek egyik jellemző sajátossága a magatartásának érzelmi vezéreltsége. Elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, állandó értékrend, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkör vegye körül. Az érzelmek művelése terén stratégiai célunk, hogy a gyermekek ebben a szférában is ismerjék meg önmagukat, szerezzenek minél több tapasztalatot belső világukról, annak másokra gyakorolt hatásáról.

Fontosnak érezzük, hogy tanuljanak olyan technikákat, amelyek segítségével a másokkal való kapcsolata kiegyensúlyozott, harmonikus lehet.

A gyermeki tevékenységek közül a játékot tekintjük olyan tevékenységnek, ahol a gyermek a leginkább megismerheti önmagát, belső világát, kipróbálhatja önmaga hatását másokra. A játék egyben arra is a leginkább megfelelő tevékenységi forma, hogy mi nevelők, a gyermek belső mozgatórugóit, attitűdjeit, érzelmeit megismerjük.

Legfőbb célunk ezért az érzelmi nevelés tekintetében: az érzelmi intelligencia alakítása, a gyermekek érzelmi világának finomítása, gazdagítása.

Feladataink:

- a gyermekeket óvodánkban érzelmi biztonság, otthonosság, derűs, szeretetteljes légkör vegye körül;
- a gyermekek környezettel szoros kapcsolatban történő személyiségformálása, melyben kapcsolatokat teremtenek másokkal, közelebb kerülnek egymáshoz, és amelynek következtében alakul énképük;
- a gyermekek egyéni érdekeinek, tulajdonságainak, képességeinek kibontakoztatása a közösségen belül, a csoport normái alapján;
- szociális képességek kialakítása, az érzelmek és a barátság fogalmának és az irántuk való igénynek a kialakítása;

Már a **beszoktatáskor** arra törekszünk, hogy a gyermekeket kedvező hatások ériék. Éppen ezért tartjuk fontosnak, hogy a szülővel való kapcsolatfelvétel a beszoktatás előtt megtörténjen. Úgy gondoljuk, hogy nagyon sok előzetes konkrét ismeret szükséges ahhoz, hogy az óvónő fokozatosan elnyerje a gyermek bizalmát, átvehesse és biztosíthassa a szülő távollétében a felnőtt-kapcsolat biztonságát.

Olyan családi légkört teremtünk az óvoda dolgozóival, amelyben a gyermekek érzelmileg kötődnek egymáshoz és a felnőttekhez. Arra törekszünk, hogy ez a légkör hasson ösztönzőleg kapcsolatteremtésükre, cselekvésükre, játékuikra. Igény szerint lehetőséget adunk arra, hogy a szülők és a gyermek együtt ismerkedjen az óvodával. Betekinthetnek az óvoda szokásrendjébe, belső életébe. A gyermekek magukkal hozhatják kedves tárgyaikat, játékaikat, mert valljuk, hogy ezek az „átmeneti tárgyak” az otthon darabkáját jelentik számukra.

A beszoktatás napjaiban a csoportok mindkét óvópedagógusa együtt foglalkozik a gyermekekkel.

A **szocializálódás** fogalma az egyénnek a környezetével való kontaktus teremtését, a közösségbe való beilleszkedését, valamint annak normái, szabályai és magatartásformái elfogadását jelenti.

Óvodapedagógusként feladatunk és egyben felelősségünk a gyerekekkel megismertetni, elfogadtatni azokat az elvárásokat, amelyek eltérnek az otthoniaktól, de teljesítésük elengedhetetlen a közösségi élet és tevékenység szempontjából. Az óvodában bevezetett szokások és szabályok előfeltételei annak, hogy a gyermekek be tudjanak illeszkedni a közösségbe.

Arra törekszünk, hogy a gyereket az óvodába lépéstől kezdve pozitív érzelmi hatások ériék, mert csak ennek eredményeképpen látjuk biztosítottnak a pozitív felnőtt-gyermek, gyermek-gyermek kapcsolatok kialakulását. A gyerekek társas kapcsolatainak alakulását mindig nyomon követjük, adott esetben erősítjük a baráti kötődéseket, máskor társakhoz segítjük a magányosokat. Bevonjuk a gyerekeket a csoportélet hagyományainak, a szabályainak kialakításába, a gyermekek tevékenységéhez mindenkor szabadságot biztosítunk, a határok pontos megjelölésével. Követelményeinket röviden, érthetően, pozitívan fogalmazzuk meg, a javításhoz mindig lehetőséget adunk.

A kapcsolatok erősítése érdekében minden gyermek számára biztosítjuk a személyes percek a reggeli csevegő keretében, ahol lehetőség nyílik a saját érzések elmondására, mások érzésének meghallgatására, elfogadására.

A szocializáció szempontjából különös jelentősége van a közös élményekre épülő tevékenységek gyakorlásának. A közös együttlétek, a közösen végzett munka öröme olyan erkölcsi tulajdonságokat erősít, mint az együttérzés,

segítőkészség, lelkiismeretesség, őszinteség, igazmondás, önzetlenség, figyelmesség. Fejleszti akaratukat, ezen belül önállóságukat, önfegyelmüket, kitartásukat, feladattudatukat, szabálytudatukat.

Minimálisra igyekszünk csökkenteni a nemkívánatos magatartás módokat, figyeljük és elemezzük azokat a tüneteket, amelyek a gyerekek társas kapcsolatainak zavarát jelzik, és megkeressük az egyén viselkedésének rendezési lehetőségeit.

A szocializációs folyamatban a pedagógus feladatának tekintjük:

- a viselkedéskultúra megalapozását;
- a kultúrához kötődés erősítését, az értékek megbecsülésére nevelést;
- a társas élet szabályaihoz való alkalmazkodás és az önérvényesítés erősítését;
- adjon lehetőséget arra, hogy a gyermek kielégíthesse társas szükségleteit, gyakorolhassa a másság elfogadását.
- a közös szabályalkotásra, a szabályok betartására és esetleges módosítására ösztönzést;
- az alapvető udvariassági szokások, magatartásmódok fejlesztését;
- a megkezdett tevékenység befejezésére való ösztönzést;
- birtokló gondoskodás helyett ésszerű korlátok közötti szabadság biztosítását;
- a példaadást, a pozitív értékek megmutatását, mindig a pozitívumból kiinduló, majd az esetleg szükséges korrigálásra rámutató értékelést.

A nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló, hátrányos helyzetű, az elhanyagolt, illetve kiemelkedő képességű gyermekek nevelése speciális ismereteket, sajátos törődést igényel. Szükség esetén megfelelő szakemberek közreműködését vesszük igénybe.

3.3 Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés

Értelem és érzelem a pedagógiában, de a hétköznapi gondolkodásban is gyakran egymástól külön választott tartalmak. Mi azonban jól tudjuk, hogy egymástól elválaszthatatlan fogalmak, egy akció, két egymástól elválaszthatatlan

aspektusa. A nevelés gyakorlatában is egymással összefonódva vannak jelen. Most is csupán tervező gondolkodásunk céljából választjuk külön.

Célunk: a gyermekek értelmi képességeinek és megismerő tevékenységének fejlesztése.

Alapelvünk: „Tapasztald meg személyesen!”

Óvodai életünk gondosan és tudatosan szervezett, az 3-6 évesek számára életkor specifikus élményeket nyújtó tevékenységeivel a gyermekek értelmi képességeinek fejlődését szolgáló, egyben a tapasztalatszerzés lehetőségét is kínáló óvodai élet.

Ezen a nevelési területen is elengedhetetlenül fontosnak tartjuk személyes példamutatásunkat.

Valljuk, hogy a gyermek tevékenységének állandóságát érdeklődési vágya tartja fenn. Ezt az összefüggést nevelőmunkánk tervezése és a gyermeki tevékenységek szervezése és irányítása során mindenkor számításba vesszük.

Élménynek, a nagyon tartós, mély érzelmekkel kísért eseményeket és emlékképeket tekintjük. Az érzelmi tartomány nem csak pozitív töltetű, hiszen a negatív érzelmek is az élmény erejével hat a gyermekekre. Nevelésfelfogásunk szerint, a világot reálisan akarjuk a gyermekeknek megmutatni, ezért abban a pozitív és negatív élményeknek egyaránt helyet és szerepet szánunk.

Az anyanyelvi kultúra és a kommunikáció különböző formáinak alakítása – helyes mintaadással, az egész nap jelen lévő beszélgetések, rendszeres mesehallgatás, verselés, anyanyelvi játékok, bábozás, dramatizálás, kezdetekben sok höcöggető és mondóka – az óvodai nevelői tevékenységünk egészében kiemelt jelentőségű. Különösen a beszédkedv fenntartására, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések érvényesülésére, s a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítunk.

Feladataink: A gyermekek megismerési vágyának, kíváncsiságának, sokoldalú érdeklődésének kielégítése, megismerő képességeik fejlesztése, mozgásszabadságuk biztosítása, mozgáskészségük kielégítése, beszédkészségük fejlesztése.

4. Az óvodai élet megszervezésének elvei

4.1 Személyi feltételek

Az óvodában a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll. Az óvodában a nevelőmunka kulcsszereplője az óvodapedagógus, akinek személyisége meghatározó a gyermek számára. Jelenléte a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelésnek. Az óvodapedagógus elfogadó, segítő, támogató attitűdje modellt, mintát jelent a gyermek számára.

Intézményünkben négy fő szakképesítéssel rendelkező óvodapedagógus és két dajka látja el a gyerekek nevelésével és gondozásával járó feladatokat.

Az óvodapedagógusi tevékenység és az óvoda működését segítő nem pedagógus alkalmazottak összehangolt munkája hozzájárul az óvodai nevelés eredményességéhez.

A sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztését speciálisan képzett szakember közreműködésével oldjuk meg.

A nem magyar anyanyelvű gyermek számára az óvodapedagógusok lehetőséget teremtenek ahhoz, hogy a gyermekek megismerhessék egymás kultúráját, anyanyelvét.

4.2 Tárgyi feltételek

4.2.1 Óvodánk szociális környezetének néhány jellemző sajátossága

Az óvoda Budapest XI. kerületében egy tanítási, oktatási céllal kialakított, intézményünk pedagógiai céljainak és alapelveinek megfelelően kialakított épületben kap helyet az iskolával egy telephelyen. Az épület - bár ipari környezetben található - kellemes, jó atmoszférájú, körülötte füves park található. Fontos körülmény és meghatározó nevelési tényező a Kamaraerdő közelsége. A csoportszobák és a kiszolgáló helyiségek száma, felszereltsége, azok nagysága nevelési céljainkkal harmonizáló. A gyermekek rendelkezésére áll: két csoportszoba, két öltöző, mosdók vécékkel, az iskola épületében tornaszoba, logopédiai fejlesztőszoba, zenetermek, játszószoba.

Tárgyi feltételeink otthonos és egészséges környezetet biztosítanak az óvodába járó gyermekek egész napos foglalkoztatásához.

4.2.2 Az óvoda helyiségei

Pedagógiai meggyőződésünk, hogy az óvoda környezeti hatásrendszere jelentős mértékben befolyásolja személyiségük alakulását. Ezért a lehetőségeinket figyelembe véve, tudatosan törekszünk olyan esztétikus, színharmonizáló, gazdag tárgyi környezet kialakítására, ami kedvező irányban és mértékben befolyásolja a gyermekek életviteli szokásainak, attitűdjének alakulását. Valljuk, hogy a gyermekek esztétikus, harmónizáló sugárzó környezetben érzik igazán jól magukat.

Az öltözők

Berendezése és világítása a gyerekek kényelmes vetkőzését – öltözését szolgálja. Minden gyermek holmija számára külön szekrényt biztosítunk, melyet a gyermekek jelével látunk el. Az öltözéshez padokat helyezünk el, fogas is van a kabátok számára.

A csoportszobák

Több funkciót is ellát. A játék, a különböző alkotótevékenységek és a tanulás színtere. Alapterülete 44 nm, ami 20 fő számára elegendő mozgásteret biztosít.

A csoportszoba nagy ablakfelületével illetve lámpatestek segítségével kellő mértékben megvilágított. A megfelelő LUX mennyiség biztosítása érdekében ezeket kellő gondossággal tisztán tartjuk. A melegház hatás érvényesülése miatt kora tavasztól késő ősziig a megfelelő árnyékolást is biztosítjuk.

A csoportszoba bútorai színben, formában, méretben változatosak. Fontosnak tartjuk, hogy azok könnyen tisztán tarthatók és stabilak legyenek, ugyanakkor a gyerekek által is mozgathatók és ne legyenek balesetveszélyesek. A különböző játéktevékenységekhez kuckókat, mesesarkot alakítunk ki. A csoportban van egy olyan sarok, amelyet az adott évszaknak megfelelően alakítunk.

Biztosítjuk, hogy a csoportszoba hőmérséklete mindig megfelelő 20-22°C legyen. A csoportban elhelyezett növények segítségével biztosítják a jó közérzethez szükséges oxigén dús levegőt és megfelelő páratartalmat.

A gyermekek étkeztetése a csoportszobában zajlik.

Az ebéd után csendes pihenőt tartunk, ahol lehetőség van olvasni, mesét vagy zenét hallgatni, illetve aludni.

Teraszok

Esős időben, illetve a melegebb, nyári idő beköszöntével a csoportszoba méretét körülbelül 25 nm-rel növeli meg a fedett terasz. Mozgásos tevékenységek mellett, ha az idő engedi szívesen kézműveskedünk, játszunk itt is a gyermekekkel.

Mosdók

Az öltözőkből nyílik mindkét csoport külön mosdó helyisége. Kézmosáshoz folyékony szappan használatát biztosítjuk. Könnyen elérhető fogason minden gyermeknek jellel ellátott, saját törülközője van. A fogmosó felszerelések szintén jellel ellátottak. Megfelelő magasságban elhelyezett tükrök szolgálnak a ruházat és a haj rendbetételének, a helyes fogmosás szemlélettel kísért gyakorlására illetve önellenőrzésére.

Az óvoda udvara

Kialakítása, felszerelése a gyermekek sokféle tevékenységét (játék, munka, tanulás) szolgálja minden évszakban és napszakban. A talaj felületét igyekszünk változatossá tenni. Jelenleg füves, kavicsos, mulccsal fedett, gumitéglával borított és betonos részek váltják egymást. Megfelelő arányban biztosítjuk a napos, illetve árnyékos részeket. Mozgást fejlesztő eszközök, hinták, homokozók és egyéb udvari, egyéni-társas játékszerek teremtik meg a lehetőségét a gyermekek sokoldalú, szabadon választott tevékenységének. Fontos nevelési alapelvként valljuk, hogy a gyermekek udvari szabad játéktevékenységük közben is személyes törődésünket érezve tudják magukat biztonságban.

4.3 Az óvodai élet megszervezése

4.3.1 Napirend

A gyermekek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez a gondosan kialakított napirendünk biztosítja a csoportélet tartalmi és formai kereteit. A napirend állandóságával, folytonos ismétlődésével biztonságot nyújt a gyermeknek. A napirendünk igazodik a különböző programokban megfogalmazott feladatokhoz. Figyelembe veszi a helyi szokásokat, igényeket.

Napirendünket a folyamatosság érvényesítése mellett a rugalmasság is jellemzi. A csoport mindenkor napi és heti rendjét a gyermekcsoport óvodapedagógusai alakítják ki.

Nevelő munkánk tudatosságát biztosító tervezésünket, valamint a gyermekek megismerését és fejlesztését szolgáló, illetve a fejlődésüket nyomon követő munkánkat különböző, az óvodapedagógusok által készített – kötelező és nem kötelező – feljegyzések, dokumentumok szolgálják. A napirend szerinti óvodai élet a gyermekek egyéni életritmusának kialakulását is jól szolgálja, ami fontos, hiszen a ritmus hozzátartozik az emberi élethez. Megkönnyíti azt, megbomlása vagy hiánya következményekkel jár. A gyermek életében napirend szerinti élet az egészségük védelmét is szolgálja. Hiánya következtében könnyen elveszti a gyermek biztonságérzetét, magatartásproblémákat és különféle betegségeket okozhat.

Óvodánkban tehát arra törekszünk, hogy napirendünk járuljon hozzá a gyerekek egészséges fejlődéséhez, annak biológiai és pszichológiai feltételeinek megteremtésével.

Alapvető feltételnek és ezért célnak azt tartjuk, hogy a gyermekek napirendjében a legtöbb időt a legfőbb tevékenységük a játék kapja. Napi életünk szervezése során a folyamatosság elvének érvényesítésére törekszünk. Az óvodai csoport és az iskolások napirendjét egyeztettük, összehangoltuk.

Tervezett napirendünk a következő:

7:00-7:30	Reggeli ügyelet: szabad játék
7:30-8:00	Gyermekek érkezése, szabad játék
8:00-8:30	Reggeli – csevegő
8:30-12:30	<p>Tevékenységek váltott rendben: Szabad játék folytatása, közben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • anyanyelvi nevelés mesével, verssel, dramatizálással • környező világ tevékeny megismerése • matematikai képesség és készségfejlesztés • zenei nevelés • mozgásfejlesztés – mindennapos testnevelés

	<ul style="list-style-type: none"> • angol nyelvi gyakorlatok, játéksituációk, énekek, körjátékok • néptánc • úszás <p>Közben: Testápolási teendők, tízórai, szabad-irányított játék, levegőzés</p>
12:30-13:00	Ebéd, fogmosás
13:00-14:00	Vers- mese, pihenés
14:00-15:00	Alkotó-kézműves tevékenységek – egyénenkénti vagy kis csoportos részképesség fejlesztés
15:00-15:15	Uzsonna
15:15-16:30	Levegőzés, szabad-irányított játék
16:30-18:00	Esti ügyelet: szabad játék

A gyerekek szükség esetén egyéni órarend szerint vesznek részt logopédiai foglalkozásokon, illetve mozgásfejlesztő TSMT foglalkozáson. Lehetőség van bizonyos szakkörök munkájába bekapcsolódni. Ezek általában fél ötkor kezdődnek egy-két kivétellel. A kínálatban szerepel karate, játék szakkör, képzőművész, jóga, hangtál, zenebona, vitamintorna. Fakultatív formában költségtérítéssel mód van egyéni hangszeres tanulásra is (fúvó, zongora, gitár).

A napirend alapján a csoportokban az óvónő feladata és felelőssége a gyermekek számára leginkább ideális program kidolgozása.

4.3.2 Táplálkozás

Az óvodába járó gyermekek számára napi háromszori étkezést biztosítunk. Az étkezéseket kiegészítjük a gyerekek által hozott gyümölcsökkel, az ebből közösen elkészített gyümölcslevekkel, vitaminalátákkal. Az otthonról korán érkező gyermekek számára lehetőséget biztosítunk a hozott reggeli elfogyasztására.

Az étkezések azonos időpontban, 2 és fél-3 órás időközökre elosztva, kulturált körülmények között, derűs légkörben zajlanak. Az étkezések kötött keretek között folynak, de minden esetben tekintetbe vesszük a gyerekek egyéni tempóját, szükségleteit.

A helyes étkezési (például alapos rágás), illetve táplálkozási (például sok gyümölcs és zöldség) szokások kialakításra nagy hangsúlyt helyezünk.

A gyermekeket ösztönözzük, de nem kényszerítjük az új ízek megismerésére, az étel elfogyasztására.

Folyadék –ásványvíz- egész nap a gyermekek rendelkezésére áll, így mindenki egyéni szükségleteinek megfelelő mennyiséget fogyaszthat, egészségük érdekében rendszeres folyadékbevitelre szoktatjuk őket.

4.3.3 Testápolás

Meggyőződéssel valljuk, hogy környezetünk és testünk tisztasága nemcsak elégedettséget és jó érzést szül, hanem a betegségek elleni küzdelemben is szerepe van. Ezért az alapvető higiénés szokások kialakítását óvodánkban kiemelkedően fontos feladatnak tekintjük.

A test higiénijának alapjai a mosakodással kezdődnek. Játék, munka vagy egyéb tevékenységek folyamán a gyerekek keze gyakran piszkos lesz, ezért rendszeres kézmosásra szoktatjuk őket. A mosdó használata után és evés előtt is a rendszeres kézmosás segít a kórokozók ellen.

A fogápolást, a száj higiénéjére való nevelést óvodai egészségnevelésünk fontos mozzanataként értelmezzük.

Az 5-7 éves gyermekeknél elkezdődik a fogak cseréje, ezért ápolásukra tudatos figyelmet kívánunk fordítani.

A papírzsebkendő a gyerekek számára elérhető helyen van. A helyes orrfújás és zsebkendő használat kialakulását elő kell segítenünk.

A személyi tisztaság alapkövetelménye, hogy a gyermekben szokássá, igénnyé alakuljon a tisztálkodás, a testápolás tevékenysége.

4.3.4 Öltözködés

A gyermekek öltözéke legyen célszerű, álljon összhangban önállóságukkal. Az öltözködésnél a rétegeiséget hangsúlyozzuk, melyet az öltözködési szabályok közül a leglényegesebbnek tartunk. Így kerülhető el a meleg miatti túlzott izzadás, amit gyakran megfázás követ.

A lábbeli legyen kényelmes, levegőzőn, és tartsa a bokát. Az épületben váltócipő használata kötelező.

4.3.5 Mindennapos testnevelés

A mozgás megszerettetése fontos feladata ennek az életkornak.

A gyermekek mozgásigényének kielégítését és fejlesztését a testnevelési foglalkozások és a szabadban végezhető különböző mozgásos tevékenységek (változatos udvari játékok, sokféle és sokirányú mozgásos szabályjátékok, népi dalos játékok, körjátékok) szolgálják, melyeket részben a gyerekek szabadon választanak, részben mi óvónők kezdeményezünk, illetve szervezünk.

A testi és lelki egészség eléréséhez a test rendszeres edzése is hozzájárul. A mozgás a gyermek egyik legtermészetesebb életmegnyilvánulása, ezért ennek kielégítését és formálását nevelőmunkánk részének tekintjük.

Azt tartjuk, hogy a közös séták, kirándulások és sporttevékenységek hatásosan szolgálják a természetes gyermeki igények, illetve szükségletek valóra válását.

A szabad levegőn való tartózkodás és tevékenykedés növeli a gyermekek szervezetének ellenálló képességét, ezért az télen sem maradhat el. A túlságos lehűlés veszélyének elkerülése végett célszerű többször nem túl hosszan levegőzni, játszani (szánkózni, csúszkálni, hógolyózni).

4.3.6 Változatos mozgáslehetőségeket nyújtunk gyermekeinknek:

- Gyermektorna

A gyerekek életkori sajátosságait figyelembe véve, játékos mozgásfejlesztéssel nagyban hozzájárulhatunk az idegrendszer éréséhez és a szocializáció folyamatához.

- Úszás

A közelben lévő Budaörsi Városi Uszodában lehetőségünk nyílik úszóedző vezényletével már kis korban a vízhez szoktatást elkezdni. A vízbiztonság egyúttal nagyobb mozgásbiztonságot is nyújthat a gyermekeknek.

- Korcsolya

Az udvaron lehetőségünk van időjárástól függően korcsolyapálya létesítésére. Ezzel a lehetőséggel is szeretnénk alternatívát kínálni ahhoz, hogy a sport életmóddá válhasson már gyermekkorban.

- Néptánc

A heti rendszerességgel tartott néptánc foglalkozás célja, hogy megismertesse a

gyerekeket hazánk népi kultúrájával. A zene szeretetére nevel, fejleszti a zenei hallást. Ez a komplex fejlesztő tevékenység kihat a gyermekek esztétikai, anyanyelvi, értelmi-érzelmi életére, és ez által egész személyiségére. Nemcsak a néptánc, népi játékok, népdalok és hagyományok felelevenítése a célunk, hanem a mozgáskoordinációjának, ritmusérzékének fejlesztése is.

- Kirándulás

A gyermekeket érzelmeiken keresztül ismertetjük meg környezetükkel. A természet megismerésével indul el az a folyamat, ami később környezetük megszeretésével és megvédésével folytatódik. Ezért rendszeresen szervezünk kirándulásokat. Úgy érezzük, hogy az élmények hatására kötődés alakul ki a gyermek és környezete között.

- TSMT

A TSMT tornán olyan intenzív mozgásfejlesztést végzünk, ami a beszédfejlődésben elmaradt, diszlexia-veszélyeztetett, túlmozgásos, figyelemzavaros, éretlen nagy- és finommozgásos gyermekek iskolaérettségét segíti elő. Mindezt az idegrendszer tudatos fejlesztése által. A torna maximum 10 fős kiscsoportokban történik, melynek megkezdése előtt részletes állapotfelmérést végzünk. Már egy év alatt elérhető a problémák rendezése, vagy jelentős javulása, mely lehetővé teszi a gyermek számára a sikeres iskolakezdést.

4.3.7 Pihenés

A nyugodt pihenéshez biztosítjuk az optimális feltételeket (a külső és belső zavaró ingerek megszüntetése, szellőzés, csend, nyugalom, megfelelő nagyságú szivacs, megfelelő kényelmes ruházat). Döntően altató dalokkal, mondókákkal csendesítjük le, nyugtatjuk meg, ringatjuk álomba a gyerekeket.

Az eltérő alvásigényeket figyelembe vesszük. A folyamatos felkelést lehetővé tesszük a gyermekek számára. Ugyanakkor ügyelünk arra, hogy a korábban ébredők ne zavarják a még alvókat, azt a két csoportszoba teszi lehetővé.

4.4 Az óvoda kapcsolatai

Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt szolgálja a gyermek fejlődését. Ennek alapvető feltétele a családdal való szoros együttműködés. Az együttműködés formái változatosak, a személyes kapcsolattól a különböző rendezvényekig

magukban foglalják azokat a lehetőségeket, amelyeket az óvoda, illetve a család teremt meg. Az óvodapedagógus figyelembe veszi a családok sajátosságait, szokásait, az együttműködés során érvényesíti az intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

Óvodánk minden olyan nevelési erővel és partnerrel együttműködik, akik - az alkotmányos jogokat tiszteletben tartva - a gyerekek érdekeit képviselik.

- Más oktatási intézményekkel a tehetséggondozás sikere érdekében.
- Könyvtárakkal az olvasóvá nevelés sikere érdekében, művelődési házakkal a gyerekeknek szóló kulturális rendezvények kínálatbővítése céljából.
- Kapcsolatot kívánunk tartani a kerületben működő szakmai csoportokkal, iskolákkal, óvodákkal, szakmai műhelyekkel.
- Kapcsolatban kívánunk állni a kerületi gyermekvédelmi szervezetekkel.
- Kapcsolatban kívánunk állni a Magyar Alapítványi és Magániskolák Egyesületével, valamint az Független Pedagógiai Intézettel.
- Szorgalmazzuk a pedagógiai főiskolákkal, egyetemekkel a különböző formájú együttműködés kialakítását.

4.4.1 Kapcsolattartás a szülői házzal

Az óvodai nevelés csak és csakis akkor lehet sikeres, ha a családokkal együtt tud működni. Ha a gyermekek érdeklődésére építünk, ismerjük azokat, és figyelembe vesszük a szülők érdekeit is. A gyermeki személyiség harmonikus fejlesztésének elengedhetetlen feltételének tartjuk, a szülők, a hozzánk járó gyermekek családjai és pedagógus közösségünk koordinált, aktív együttműködését. Ennek megteremtése és fenntartása érdekében tudatos munkával minden tőlünk telhetőt megteszünk.

Együttműködés alapjának a gyermekek iránti közös nevelési felelősséget, a kölcsönös támogatást és a koordinált pedagógiai tevékenységet tekintjük.

Együttműködésünk legfőbb alapelve a kölcsönös bizalom és tisztelet, a rendszeres és tudatos párbeszéd.

4.4.2 A kapcsolattartást szolgáló tevékenységünk formái és módszerei

- családlátogatás,
- szülői munkaközösség,

- nyílt napok szervezése,
- fogadó óra, egyéni fogadóórák heti rendszerességgel,
- rendszeres tájékoztatás a gyermekek fejlődéséről, magatartásáról
- előre tervezett szülői értekezletek évente 2 alkalommal
- rendkívüli szülői értekezletek
- előadások szervezése igényelt és szükségesnek tartott nevelési témákban
- óvodaszéki megbeszélések évente legalább 2 alkalommal
- közös rendezvények szervezése a gyerekek, a szülők és a pedagógusok részvételével (sportnap, Majális, Iskolába csalogatók, kirándulások)

5. Az óvodai élet tevékenységformái és az óvodapedagógus feladatai

5.1 Játék

„A valóság szimbóluma, százarcú jelkép, hiszen a valóság sajátos, kreatív utáinzata.”

(Jelképtár)

Az Óvodai nevelés országos alap programjában megfogalmazottakkal egyetértve valljuk, hogy a játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, és így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. A kisgyerek elemi pszichikus szükséglete, melynek minden nap visszatérő módon, hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie. A kisgyerek a külvilágból és saját világából származó tagolatlan benyomásait játékban tagolja. Így válik a játék kiemelt jelentőségű tájékozódó tevékenységgé.

Az óvodáskor végéig a játék marad a gyermek legfőbb tevékenysége, és a munka, a tanulás is megőrzi játékos jellegét.

A játék legfőbb nevelőértékét az alábbiakban látjuk.

Fejleszti a gyerekek mozgását. A változatos mozgás ügyesebbé teszi őket, növeli önállóságukat, kitartásukat, hozzáértésüket.

A játék útján ismerkednek a világgal, a tárgyakkal, a tárgyak tulajdonságaival, a valóság jelenségeivel, eseményeivel, ezáltal hatással van értelmi képességük fejlődésére.

A játéknak a kreatív személyiség fejlesztésében értékes mozzanatai, (például a szerepjáték, bábozás, dramatizálás) hogy lehetőséget adnak a szociális kreativitás fejlődésére magatartásmódok, szerepek fölcserélésével.

A játék fejlesztő hatását fokozzák a játékot kísérő pozitív érzelmek. A játék derűjén, vidámságán, örömein átszűrve minden hatás felerősödik, és az új vonások pozitív érzelmektől kísérve épülnek be a gyerekek személyiségébe.

A játékot kísérő érzelmek közlési vágyat ébresztenek. Fokozódik a gyerekek beszédkedve. A beszédkedv ösztönzi a nyelvi kommunikációs készség fejlődését. A játékban válnak közeli és elfogadhatóvá a viselkedési szabályok. Lehetőség nyílik a szabályok megértésére, a helyes magatartás gyakorlására.

A személyiségfejlődésben különösen jelentős, hogy legváltozatosabban a játékban nyilvánulnak meg és fejlődnek a gyerekek közti társas kapcsolatok. A közös játék olyan bonyolult kölcsönös kapcsolatokra, együttműködésre készíteti a gyerekeket, amilyenre a játékon kívül még nem képesek. A közös játékban alakulnak a játékhagyományok, amelyek a „mi tudat” létrejöttét erősítik. Így a játék a közösségi élet fejlesztésének alapvető eszköze.

A játékhoz megfelelő helyre és egyszerű, alakítható, a gyermeki fantázia kibontakozását segítő anyagokra, játékszerekre van szükség.

Feladatunk a megfelelő csoportléghő, hely, idő, eszközök és élmények biztosítása a különböző játékformákhoz. A játék kiemelt jelentősége óvodánk napirendjében, időbeosztásában is megmutatkozik.

A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakozását. Mindezt az óvodapedagógus feltételteremtő tevékenysége mellett a szükség és igény szerinti együttjátszásával, támogató, serkentő, ösztönző magatartásával, indirekt reakcióival éri el.

5.1.1 Játékirányítási alapelveink

Játékirányításunk legfőbb alapelveinek a közvetettség érvényesítését tartjuk. A gyermekek játéktevékenységének figyelemmel kísérése által megpróbáljuk

beleélni, beleképzelnünk magunkat a gyerekek által teremtett játékhelyzetbe. Viselkedésünkkel biztosítjuk, hogy a gyerekek saját elgondolásaikat valósíthassák meg a játékukban, hogy fantáziájuk, hangulataik, érzelmeik szabadon megnyilvánulhassanak.

Véleményünk szerint közbelépésre abban az esetben van szükség, ha a gyerekek zavarják egymást, vagy ha a játékszerek használata testi épségüket veszélyezteti.

Szükséges esetén, ha a gyerekek ezt igénylik vagy kérik, magunk is részt veszünk egy-egy játékban. Az eredményes játékírányítás érdekében fontos feltételnek tartjuk, hogy ismerjük a gyermekek érdeklődési körét, egyéni tapasztalatait és élményeit.

Alapelveink közé tartozik az is, hogy soha nem hagyjuk felügyelet nélkül a játszó gyerekeket. Az udvari illetve csoportszobai játékot azonos rangúnak értékeljük, a feltételeket azonos gondossággal biztosítjuk.

5.1.2 Játékfajták és fejlődésük, irányításuk ajánlott módszerei

Gyakorló játék

A gyakorló játék irányításában legfontosabb feladatunk a mozgástér illetve mindazon játékszereknek, eszközöknek, anyagoknak biztosítása, amelyek alkalmasak a gyerekek mozgásigényének és manipulációs vágyának kielégítésére. Fontos szempont, hogy 5-7 éves korban is engedni kell a gyakorló játékot. Ebben az életkorban is előfordul ugyanis, hogy a gyerek belefeledkezik a műveletek, mozdulatok ismételtetésébe. A gyakorlójáték egyedüli játékformaként való előfordulása ugyanakkor fontos jelzője a gyermeki fejlődés megtorpanásának.

A szerepjáték

A szerepjáték nevelési szempontból a leggazdagabb lehetőséget nyújtó játékfajta. A gyerekek szerepjátéka tapasztalataikat, ismereteiket, elképzeléseiket és az ezekhez fűződő érzelmeiket tükrözi.

Ezáltal a gyermek belső világának így megértésének lehetősége is benne rejlik szerepjátékában. Arra kell törekednünk, hogy minden gyerek szerepjátéka egyéni képességeinek legfejlettebb szintjén bontakozhasson ki.

Barkácsolás

3-6 éves korban fontos annak elérése, hogy a barkácsolás a szerepjáték és a bábozás természetes alkotórésze legyen. Fontos feladatunk ezért, a barkácsoláshoz szükséges eszközök biztosítása mellett, a gyermeki kreativitás támogatása, az elkészült eszközök játékba való bevonásának elősegítése.

Dramatizálás, bábozás

A bábjátékban és dramatizálás során, a gyerekek közvetlenül nyilvánulnak meg. Feladatunk, ahhoz lehetőséget teremteni, hogy a gyerekek a mese, vers hallgatása, vagy elmondása után saját elgondolásaik alapján eljátszhassák a lerövidített mesét, történetet. A gyerekek kézméretének megfelelő bábok biztosítása is fontos feladatunk.

Építő, konstruáló játék

A „valamit alkotni” igénye, öröme kreativitásuk mellett értelmi és társas képességeiket is sokoldalúan fejleszti. Elsődleges feladatunk az eszközök biztosítása, illetve a konstruáló tevékenységüket szolgáló képességek mindennapos fejlesztése.

Szabályjáték

Minden játék pontos, meghatározott szabályok szerint zajlik. A játék jellegéből következik, hogy fontos a szabályok pontos betartása, a szabályoknak megfelelő viselkedés.

A szabályjátékok kiválasztásánál fontos figyelembe vennünk a gyerekek kívánságait, fejlettségét, a helyi adottságokat, a játék előzményeit.

5.2 Esztétikai nevelés

„...az ember hasonlónak válik ahhoz, amiben gyönyörködik...” (Platón)

Az esztétikum már nagyon korai életkorban hat a kisgyermekre. Közvetlen környezetükben találkoznak először a színek, formák, hangok, ritmus világával, az élővilág állandó változásával. A gyermekek otthoni környezetükből nagyon eltérő tapasztalatokkal, esztétikai érzékeket, ízlést alapozó élménnyel kerülnek óvodánkba. Ezeket az élményeket, tapasztalatokat, ismereteket óvodai nevelésünk komplex módon építi be az esztétikai nevelésbe. A pozitív hatásokat megerősítjük, és továbbfejlesztjük, a negatív hatásokat pedig megpróbáljuk kiszűrni.

5.2.1 Esztétikai nevelésünk célja

Olyan tapasztalat és élmény nyújtása, amelynek segítségével a környező, objektív világ a gyermek számára érzéki síkon megfoghatóvá válik, és ez által képessé válik a gyermek a valóság esztétikai felismerésére, megvalósítására.

Itt az óvodában, céltudatosan fejlesztjük a gyermekek esztétikai fogékonyságát. Erre kitüntetett lehetőséget kínálnak a művészeti jellegű és tartalmú tevékenységek. Óvodai életünk rengeteg alkalmat kínál a gyermekek esztétikum iránti érdeklődésének felkeltésére. Ezeknek a mindennapi hatásoknak eredményeképpen a kisgyerekekben kialakul a vágy, a kíváncsiság a széppel való találkozásra és ez a törekvés pszichés indítékot biztosít az esztétikum iránti vonzódás állandósulására.

5.2.2 Az esztétikai nevelés feladata

- az esztétikai élmények iránti vágy felkeltése, megalapozása,
- a speciális, különböző tevékenységeknek megfelelő képességfejlesztés (a játékosság keretein belül),
- tér és lehetőség biztosítása az életkori sajátosságokból fakadó gyermeki kíváncsiságnak, fantáziának,
- céltudatosan irányítjuk a gyermeket a környezet iránti nyitottság felé.

A kreativitás - az alkotó gondolkodás és cselekvés - kialakítása, az esztétikai tevékenységek fontos feladata. Az óvodában a gyermekek kreativitásának megnyilvánulását elsősorban az oldott légkör, a nagy mozgás- és szabadságtér, valamint a megfelelő eszközök biztosítása segíti elő. Minél több alkalmat kell adnunk arra, hogy a gyermekek érzéseiket, gondolataikat, ötleteiket az ábrázolásban, az ének-zenében, a mozgásban megvalósíthassák. Minél több eszközzel ismerkednek meg a gyermekek, minél biztosabban kezelik azokat, annál több lehetőségük adódik önmaguk kifejezésére. Ezért tudatosan törekszünk arra, hogy önmaguk találják ki és valósítsák meg elképzeléseiket. Alapelvünk, hogy csak abban az esetben nyújtunk segítséget, ha ezt a gyermek maga kéri és igényli.

A komplex esztétikai nevelés személyiségfejlesztő hatása a nevelés és fejlesztés más területeihez is szervesen kapcsolódik.

5.3 Vers, mese

„...a jó, illetve a rossz ritmus nyomában rend, illetve rendetlenség jár.”

(Platón)

A többnyire játékos mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, dúdolók, versek hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez. Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket nyújtanak. Az óvodáskorú gyermek életkorának megfelelő irodalmi műfajok: a vers és a mese. A verselés és a mesélés élmény a kisgyerekek számára.

A vers és mese legfőbb nevelő értékét a következőkben látjuk.

A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok, gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese - képi és konkrét formában - feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges, megfelelő viselkedésformákat.

A mese különösen alkalmas az óvodás gyermek szemléletmódjának és világképének alakítására. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, s egyben feloldást és megoldást kínál. A tárgyi világot is megelevenítő, átlétesítő szemléletmódja, és az ehhez társuló, a szigorú ok-okozati kapcsolatokat feloldó mágikus világképe, csodákkal és átváltozásokkal ráébreszt a mélyebb értelemben vett pszichikus realitásra és a külvilágra irányított megismerési törekvésekre.

Emberi kapcsolatokra tanít, mélyíti az önismeretet, segíti a világ megismerését, vagyis a mese és a vers a legtágabb értelemben tanít.

A mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek nagy érzelmi biztonságban érzi magát, s a játéktevékenységhez hasonlóan a mesehallgatás elengedett intim állapotában eleven, belső képvilágot jelenít meg. A belső képteremtés képességének kifejlődése nélkül lehetetlen az olvasóvá válás, ami a tanulás alapvető feltétele.

Feladataink

3-6 éves korban a megkedvelt, megtanult mondókáknak, mondókameséknek, verseknek gyakori, alkalmyszerű ismételtetése és a

természeti jelenségekre illő mondókák mellett főként a társakkal való közös játékokhoz tanítunk a gyerekeknek kiszámolókat, hintázó, labdázó, párválasztó felelgető, csoportokban is hangoztatható tréfás mondókát. Ezáltal fokozhatjuk játékok lendületét, örömszínezetét.

Állatmesék, tréfás mesék és nagy tündérmesék egyszerűbb változatainak elmondását is szükségesnek tartjuk ebben az életkorban.

Az óvodánkban a népi, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van.

5.4 Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

„A hang a szépség virága.” (Eleai Zénon)

Az ének, zene, énekes játékok legfőbb nevelő értékét az alábbiakban látjuk.

Maga az éneklés, a zenélés, az énekes játékok játszása felkeltik a gyermekek zenei érdeklődését. A környezet hangjainak megfigyelése formálja zenei ízlésüket, esztétikai fogékonyságukat. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermekek felfedezik a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömét. A népdalok éneklése, a gyermek néptáncok és népi játékok a hagyományok megismerését, továbbélését segítik. Az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását. Fejleszti a gyerekek zenei hallását, ritmusérzékét, zenei emlékezetét, játékos zenei alkotókedvét, elősegíti mozgáskultúrájuk fejlődését.

A zenei élmények serkentik a gyermekek képi és irodalmi alkotások iránti esztétikai kíváncsiságát, szoros kapcsolatban vannak a nyelv kifejező gyakorlásával. A dalok ritmusa, lüktetése mozgásra serkenti őket és ennek következtében esztétikusan formálódik mozgásuk.

A zenei nevelés elsősorban az érzelmre hat, de egyidejűleg az értelemre is. Fontos a zenei képességfejlesztéssel párhuzamosan, hogy gyermekeink örömmel, érzelmi gazdagsággal felszabadultan énekeljenek.

Céljaink:

- a gyermekek zenei érdeklődésének felkeltése,
- a zene (éneklés, zenélés tevékenységeinek) megszerettetése,
- a zenei élményekhez juttatás,
- a közös éneklés örömeinek felfedezése, és ebben aktív részvétel.

Feladataink:

- a zenei nevelés alapvető feltételeinek megteremtése,
- tudatos tervszerű és folyamatos fejlesztő hatások megszervezése.
- a gyermekekben a zenei anyanyelv megalapozása,
- a zenei képességek, készségek kialakítása, fejlesztése,
- a kreatív zenei kedv kialakítása, fejlesztése,
- ünnepekhez kapcsolódó szokások, zenék megismertetése, hagyományok ápolására való törekvés.

Meggyőződésünk szerint, igazi örömet csak az olyan éneklés, énekes játék ad a gyermekeknek, amit könnyedén, jól elsajátított készségekkel végeznek. Ezért a gyakorlásra elegendő alkalmat biztosítunk. A gyerekek képzelete és alkotókedve oldott légkörben és akkor fejlődik, ha szívesen vesszük ötleteiket, új elképzeléseiket. Énekes beszélgetéssel, változatos dallamfordulatok kitalálásával ehhez magunk is mintát kínálunk.

Az éneklés, zenélés a gyermek mindennapi tevékenységének részévé válik a felnőtt minta spontán utánzásával.

5.5 Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

„Minden művészet a természet utánzása.” (Seneca)

A gyermekek ábrázoló tevékenysége a vizuális nevelés egyik legfontosabb lehetősége. A rajzolás, mintázás és kézi munka jellegű tevékenységek a tárgyi világ megismerésének, feldolgozásának, újra alkotásának lehetőségét kínálja a gyermekek számára. Az óvodások szívesen fejezik ki élményeiket, érzelmeiket, elképzeléseiket az ábrázolás eszközeivel.

A rajzolás, mintázás és kézi munka jellegű tevékenységek legfőbb nevelőértékét a következőkben látjuk.

Segítik a képi-plasztikai kifejezőképesség, komponáló-, térbeli tájékozódó- és rendezőképességek alakulását, a gyermeki élmény és fantáziavilág gazdagodását és annak képi kifejezését: a gyermekek tér-forma és szín képzeteinek gazdagodását, képi gondolkodásuk fejlődését, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakulását.

Céljaink:

- Vizuális tapasztalatok nyújtása életkornak megfelelően.
- Felhívni a gyermekek figyelmét a környező valóság esztétikai szépségeire, valamint arra, hogyan lehet ábrázolni-rajzolni, festeni, mintázni - azokat az élményeket, tárgyakat, személyeket, jelenségeket, amelyek számukra örömet okoznak, szépek, érdekesek, fontosak. Ezzel fejlesztjük képi gondolkodásukat, segítjük őket az alkotás örömeinek megtapasztalásában.
- Az ábrázolás- és önkifejezés megszerettetése mellett célunk a gyerekek megfigyelőképességének, szín- és formaérzékének, díszítőkészségének, valamint az íráshoz szükséges speciális készségek fejlesztése, a képi-plasztikai-konstruáló kifejezőképességek kibontakoztatása.

Feladataink:

- A figyelem felkeltése a természetben és környezetünkben látható szép iránt.
- Az érdeklődés felkeltése a színek, a színharmóniák, formák iránt.
- A vizuális jelrendszer megismertetése (pont, vonal, folt, színek, formák).
- A rajzkészség és kez ügyesség fejlesztése, egyszerű munkafogások és eszközhasználat képességének fejlesztése, különböző anyagok és technikák megismertetésével.
- Sokféle lehetőség megmutatása a képi-térbeli megjelenítésre.
- Az íráshoz szükséges speciális készségek fejlesztése, finom motorika fejlesztése, a helyes testtartás kialakítása, a vizuális percepció fejlesztése.
- Nagycsoport végére az önértékelési képesség kialakítása, tudjanak beszélni, véleményt formálni saját és társaik munkájáról. Kisebbségnél a gyermeki kreativitást, az örömmel alkotást sokszor akadályozza a kényszerűnek érzett, vagy spontán véleményalkotás is. Örömmel és nem pedig céllal alkotnak sokszor. Meggyőződésünk szerint, ha a gyermek mindennapi életébe, játékába az ábrázoló tevékenységek minél több lehetőségét építjük be, a technikák, tevékenységek

gyakorlására, pontosítására minél több időt, alkalmat teremtünk, előbb-utóbb elér arra a szintre, amikor művei kifejezővé válnak, tükrözik világról szerzett ismereteiket, érzelmi megnyilvánulásait.

Ezért azt az elvet követjük, hogy a gyermek saját szintjén, saját elgondolásai szerint, saját élményeit alkossa újra. Maga a tevékenység jelentsen számára örömet. Ebben csak akkor segítjük, irányítjuk, ha elakad, ha szüksége van a segítségünkre.

5.6 Mozgás

„ A kisgyermeknek a mozgásban való gyakorlása nagyban hozzájárul egy bizonyos lelki erény (a bátorság) kifejlődéséhez.” (Platón)

A mozgás legfőbb nevelőértékét az alábbiakban látjuk.

A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszichomotoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei. Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltató- és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlási formákkal, játékokkal segítünk elő. Ezzel biztosítjuk a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatását.

A mozgásos játékok- gyakorlatok, téri helyzetek felidézésével fejlődik a gyerekek vizuális memóriája.

A testrészek, téri irányok, formák megismerésével, megnevezésével, bemozgásával bővülnek a térről való ismereteik, fejlődik térészlelésük, gyarapodik szókincsük.

A megnevezett, látott és elvégzett cselekvések, mozgások elősegítik a különböző észlelési területek integrációját, a keresztcsatornák és a fogalomalkotás fejlődését is.

A mozgás közben számtalan lehetőség nyílik mennyiségi és formai, vizuális és környezetismereti tapasztalatok szerzésére.

A mozgás hatása a szociális képességek fejlődésére

A spontán, a szabad játék kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az irányított mozgásos tevékenységek. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének - a pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás - fejlődésére.

A közös örömmel végzett mozgás közben társas kapcsolatai kiszélesednek.

A társakhoz való alkalmazkodás közben fejlődik önuralmuk, együttműködő és tolerancia képességük. Lehetőségük nyílik különböző viselkedésminták tanulására.

A mozgásos versengések során átélik a sikert és a kudarcot egyaránt. Így tanulják ezeknek a kezelését, elviselését.

A spontán - a játékban, azon belül a szabad játékban - megjelenő mozgásos tevékenységeknek, az egészségfejlesztő testmozgásnak az óvodai nevelés minden napján, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára lehetőséget biztosítunk. Törekszünk arra, hogy a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazása, a szabad levegő kihasználása teret kapjon óvodánkban.

Céljaink:

- a gyermekek természetes mozgáskedvének megőrzése,
- a mozgás megszerettetése,
- a rendszeres mozgással egészséges életmód kialakítása,
- a mozgástapasztalatok bővítése sok gyakorlással,
- a mozgáskészség alakítása,
- a testi képességek, fizikai erőnlét fejlesztése kondicionálás,
- a mozgáson keresztül az értelmi struktúrák és a szociális képességek fejlesztése, pozitív személyiség tulajdonságok erősítése.

Feladataink:

- A fizikai állóképesség fejlesztése, a fizikai aktivitáson keresztül a szellemi aktivitás előkészítése.
- A nagy- és finommozgások és fizikai erőnlét fejlesztése, a vestibuláris, egyensúlyérzetet befolyásoló mozgások végeztetésével,

egyensúlyfejlesztés, szem-kéz, szem-láb koordinációja, ritmikus tevékenységekkel a ritmusérzék fejlesztése.

- A testséma fejlesztése a testrészek megismerésével, nevének-funkcióinak megtanulásával, a testfogalom kialakításával, a kezesség erősítésével, az oldaliság tanításával.
- A sikeres feladatmegoldások eredményeként az önértékelés és az önbizalom növelése.
- A mozgással kapcsolatos és a mozgáshoz kapcsoló szókészlet fejlesztése.
- A folyamatos hely, idő, eszköz biztosítása.

5.7 A külső világ tevékeny megismerése

„...semmit sem ér el az ember vaktában, - csak tapasztalatok árán.”

(Hérodotosz)

A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a közvetlen és tágabb természeti-társadalmi (emberi-tárgyi) környezet formai, mennyiségi, téri viszonyairól. A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét, az értékek megőrzését.

A külső világ tevékeny megismerésére nevelés elősegíti, hogy a gyermekek az őket közvetlenül körülvevő és a tágabb természeti-társadalmi környezetből olyan tapasztalatokat szerezzenek, amelyek az életkoruknak megfelelő, biztonságos eligazodáshoz, tájékozódáshoz, a környezettel való aktív kapcsolat tevékeny kialakításához nélkülözhetetlenek. Segíti a gyermek spontán és irányítottan szerzett tapasztalatainak feldolgozását, rendezését, felszínes ismereteik elmélyítését, rögzítését, részben újakkal való gyarapítását, fejleszti értelmi képességeiket, figyelmüket, megfigyelőképességüket, emlékezetüket, képzeletüket, gondolkodásukat, kifejezőkészségüket, beszédüket, ítélőképességüket, az összefüggések meglátását, pozitív viszonyulás kialakítását a természeti, emberi, tárgyi környezethez.

A külső világ tevékeny megismerésére nevelés során kialakulnak a gyermekben a kulturált élet szokásai, az elfogadott viselkedési formák, az érzelmi és erkölcsi viszonyok.

Céljaink:

- A környezet megismertetése, megszerettetése személyes tapasztalataik, ismereteik gyarapításával és feldolgozásával.
- Felkelteni illetve ébren tartani a gyerekek természetes kíváncsiságát, érdeklődését, segíteni őket megismerési vágyukban.
- Nyitottá tenni a gyermekeket a környezeti hatások befogadására, a felszínes érzékeléstől az egyre tudatosabbá váló megismerés felé vezetni őket.

Feladataink:

Mivel a környezet megismerésének óvodai feladatai részben a gyermekek otthoni illetve óvodán kívüli tapasztalataira épülnek, ezért fontos megismernünk a gyermekek családi háttérét, szokásrendszerét. Az így szerzett információkat a nevelés folyamatában tudatosan felhasználjuk, fejlesztési programunk kidolgozásakor ezekre építünk.

Fontos feladatunk annak biztosítása, hogy a gyermekek eleven, élő, változásaiban gazdag, eredeti környezetben gyűjthessék élménybe ágyazott tapasztalataikat.

E nevelési terület alkalmazott módszereinket is a tevékenységközpontúság jellemzi. Sokféle tevékenység lehetőségének biztosításával, természetes élethelyzetek teremtésével elősegítjük, hogy a gyermekek maguk fedezhessék fel, figyelhessék meg környezetük tárgyait, jelenségeit. Ezzel segítjük a gyermekek kíváncsiságának, érdeklődésének, megismerési vágyának felkeltését és elmélyítését. Lehetőséget teremtünk a minél több érzékszervvel való tapasztalásra, az élmények több szempontú felidézésére.

A tapasztalatszerzés cselekvően átélt, érzelmileg színezett tevékenységeihez minden gyermek számára folyamatosan biztosítjuk az eszközöket. Külön hangsúlyt kapnak a természetes alapanyagú eszközök. Az esztétikai célszerűségi szempontok érvényesítése mellett hatásukat fokozza, hogy a környezetükben megtalálhatóak, s önálló alkotásra is serkentenek. A szerzett tapasztalatok szempontok alapján történő rendszerezésének megtanítása lehetővé teszi a gondolkodási képesség hajlékonyságának alakulását, mivel a gyermekeknek alkalmuk nyílik többféle megoldás közötti választásra, a különböző szempontok felfedezésére.

Mindezen feladatok megoldása a gyermekek aktív részvételével, akaraterejük, kitartásuk fejlesztésével, személyiségük sokoldalú kibontakoztatásával történik.

Környezet- és természetvédelem

Célja: a környezetvédő gondolkodásmód és környezetbarát életmód kialakítása és terjesztése. A környezeti nevelés az egész személyiséget érinti, egyformán fontos benne az érzelmi, értelmi és mozgásos szféra.

Olyan gyermekek nevelése, akik ismerik, szeretik és védik a természetet. Óvodásainkban azt a tudatot megalapozni, hogy bár még kicsik, de már tettek valamit a természet védelmében pozitív hatást vált ki, és egy életre szóló indíttatást jelent.

A tényleges cselekvésnek, a természettel való közvetlen találkozásnak, s a benne – érte való közvetlen tevékenységnek döntő jelentősége van. A gyermek a születésétől kezdve ismerkedik a környezettel, s az ismeretszerzés folyamata végül egy környezetbarát életvitel megvalósulását eredményezheti. Az óvodai nevelésben figyelembe kell vennünk a családi nevelést, hiszen a családok életvitele, mindennapjai határozzák meg elsősorban a gyermek attitűdjeit, szokásait, kommunikatív képességeit.

Az óvodai élet- melyben meghatározó az óvónő személyisége – példát adhat a gyermekeknek, a szülőknek. A környezetbarát életvitel kialakulásához fontos a környezetbarát óvoda megteremtése.

Óvodás gyermekeink számára a természeti és társadalmi környezet jelenti a világot. A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét, az értékek megőrzését. Már az óvodáskorú gyermek is átéli állapotát, változásait. Részesei, alakítói, felelősei és hatásának elszenvetői vagyunk egy személyben. Nincs a környezetben elhanyagolható, lényegtelen, felesleges elem, tényező. Hálószerűen kapcsolódik össze minden. A gyermeket már az óvodában meg kell tanítani arra, miként lehet harmóniában élni a természettel.

Feladataink:

- Építsünk a gyermekek egyéni élményeire, tapasztalataira és mi magunk is biztosítsunk olyan jellegű élményeket, amelyek lehetővé teszik a gyermek számára

a közeli és távolabbi környezetünkben végbemenő folyamatok meglátását, illetve az azokban való tevékeny részvételt.

- Figyeljünk tudatosan a környezetre és a természetvédelemre, a gyermek természetszemléletének formálására.
- Építsünk az óvodai életbe olyan hagyományokat, amelyek szebbé, gazdagabbá teszik a gyermekek életét, ismerje meg a szülőföldjét, az ott élő emberek, néphagyományok, szokások és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét.

Alapelveink:

Az ember a természet része, csak akkor van esélye a boldogulásra, ha együttműködik környezetével, és nem uralkodni akar felette, ami a természet törvényeinek megértését, az élet minden formájának elismerését feltételezi.

Alapvető annak a belátása, hogy az ember történelme során nemcsak szembefordult környezetével, hanem számos esetben tudott azzal harmóniában is élni. E harmonikus együttélés eredményeként alakult ki a szerves (organikus) kultúra. A fejlődés és környezet kérdései összefüggő rendszert alkotnak.

A létező környezeti problémák mögött gazdasági, társadalmi problémák állnak, amelyek globális problémákká szövődnek össze. Nagyon fontos, hogy ne csak egyenként lássuk ezeket a gondokat, hanem azok gazdasági, társadalmi okait is megértsük.

Célja

- A környezeti nevelés átfogó célja, hogy elősegítse a gyerekek környezettudatos magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására, elősegítve az élő természet fenntartását és a társadalmak fenntartható fejlődését.
- Célja a természetet, az épített és társadalmi környezetet, az embert tisztelő szokásrendszer érzelmi, értelmi, esztétikai és erkölcsi megalapozása. Meg kell alapoznunk gyermekeink környezeti erkölcsét, társadalmi-természeti felelősségét, formálnunk kell alakuló értéktudatát, együttműködési képességeit, a személyes és a közös felelősségtudat alapjait.

- E nevelési célok hatékony személyiségformálást, az önszabályozás és egyben a társas együttműködés és konfliktuskezelés készségeinek erősítését igénylik.
- A környezeti nevelés kiterjed az emberi együttélés, illetve az ember-természet kapcsolat bemutatására és formálására, egyben elősegíti a környezeti- és egészség-tudatosság erősödését.

Feladatok

A gyakorlatban a környezeti nevelés a következőkre terjed:

- az mindennapokban érvényesül a nevelőintézmény egészének ökológiai kultúrája és társas harmóniájának rendje
- a környezeti nevelés minden pedagógus feladata
- a testi-lelki egészségnevelés e programnak is része
- a társas készségek (mindenekelőtt a konfliktuskezelés, döntés, együttműködés) fejlesztése
- környezetkímélő technológiákkal készült termékek megismerése, a takarékos és mértékletes életvitel igényének kialakítása
  - nemzeti parkok, múzeumok megismerése
  - természetes életközösségek megfigyelése, környezeti változások nyomon követése, természetes élőhelyek megóvása, irányított természetvédelmi tevékenység (téli madáretetők készítése, folyamatos madáretetés).

A foglalkozásokon kívüli nevelési helyzetekben a környezeti nevelésnek számos lehetősége van, mindenekelőtt a szabadidős helyzetekben, a művészeti, sport, játék és közéleti tevékenységeinek során.

Környezetünk mennyiségi és formai viszonyai – matematikai alapismeretek

A környező valóság fontos jellemzői a formai és mennyiségi viszonyok. A környezet változásainak megfigyelése el sem képzelhető matematikai alapismeretek nélkül. Megismerése közben matematikai tapasztalatok birtokába is jut a gyermek. Ezért a matematikai tapasztalatszerzés természetes környezetben a legeredményesebb.

Célunk:

A minket körülölelő világ mennyiségi, formai, kiterjedésbeli összefüggéseinek felfedeztetése, megtapasztaltatása játékos formában és tevékenyen, a gyermekek igényeihez, ötleteihez, aktuális élményeihez igazodva.

Feladataink:

A gyermekek matematikai érdeklődésének felkeltése, fejlesztése, és kielégítése a szemléletesen észlelhető, alapvető matematikai összefüggések, változások, azonosságok, különbségek felfedeztetésével. Az elemi ok-okozati összefüggések felismertetése, megtapasztalása. Pozitív viszony kialakítása a problémahelyzetek megoldásához, a logikus gondolkodás megalapozása. A környezetünk mennyiségi és formai viszonyainak megismerésére nevelés meghatározó szerepet kap a gyerekek képességeinek fejlesztésében is (tapasztalás, emlékezés, megértés, konstruálás, ítélőképesség). Ehhez feladatunk a nevelés és fejlődés optimális feltételeinek biztosítása.

Gazdag matematikai tapasztalat biztosításával, sok érdekes problémahelyzet létrehozásával aktivizáljuk a gyermekeket a logikus gondolkodásra, így oldjuk meg az előkészítés feladatát, alapozzuk meg a matematikai gondolkodást. A gyerekek érdeklődésének felkeltésén keresztül elérjük, hogy a matematikai jelenségek iránt fogékonyan, a matematika felé nyitott szemmel éljenek. Biztosítjuk, hogy érdekes, örömmélnnyel járó tevékenység legyen számukra a matematikai előkészítés. Ha a felvetett probléma érdekli őket, igyekeznek azt megoldani. Mindaddig ébren tartjuk az érdeklődést, míg rá nem jönnek a variációs lehetőségekre. Ezzel fejlődik logikus gondolkodásuk, probléma felismerő és megoldó készségük. A funkcióöröm és a megerősítés hatására sikerélményhez jutnak a cselekvésben és a gondolkodásban. A matematikai tapasztalatszerzés légköre nevelésfelfogásunknak megfelelően aktív, melyben szabadon, bátran megnyilatkozhatnak, ahol a tévedés lehetősége megengedett, a tevékenység természetes velejárója.

5.8 Munka jellegű tevékenységek

„Én mondom barátom, hogy a gyakorlásnak hosszú időre van szüksége, s végtére aztán természetünké válik.” (Euénosz)

A különböző munka jellegű tevékenységek legfőbb nevelő értékét az alábbiakban látjuk.

A személyiségfejlesztés fontos eszköze a játékkal sok vonatkozásban azonosságot mutató, azzal egybeeső munka és munka jellegű játékos tevékenység: az önkiszolgálás, a segítség az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek, a csoporttársakkal együtt, értük, később önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízások teljesítése, az elvállalt naposi vagy egyéb munka, a környezet-, a növény- és állatgondozás.

A munka felelősséggel jár, a munka végzése közben a gyerekek megfigyeléseket végeznek, tapasztalatokat, ismereteket szereznek természeti, társadalmi környezetükről. Az óvodában a munka elsősorban közösségért végzett tevékenység. Elősegíti a kapcsolatok színesebbé, bensőségessé válását. Lehetővé válik általa a kitartás, a felelősségérzet, a kötelességteljesítés gyakorlása, az önértékelés és ezzel együtt a közösségi értékelés alakulása.

Célunk: a különböző munka jellegű tevékenységek megszerettetése, az elvégzett munka megbecsülésére nevelés.

Az eddigi életük során megszerzett jártasságaik megerősítése, új készségek kialakítása és megalapozása.

Az óvodában a gyermekek által végzett munka a játékkal sok azonosságot mutat, ebben a tevékenységi formában is minket, felnőtteket utánoznak. Ezért ebben a tekintetben is a követhető mintát nyújtjuk a gyermekek számára.

A személyiségfejlesztés, tapasztalatszerzés ezen eszközének alkalmazása során azonban már a végtermék is fontossá válik, ellentétben a játékkal. Ezt a különbséget és sajátos nevelési helyzetet tudatosan kezeljük nevelési gyakorlatunk során.

Feladataink:

Mindenfajta munkában megteremteni az önálló munkavégzés lehetőségét. Biztosítani a munka állandóságát és folyamatosságát. A gyerekek mindazokat a feladatokat, amelyek ellátására képesek, végezzék is el. Megteremtjük az életkorukhoz, erejükhez mért munkalehetőségeket. Biztosítjuk a legalkalmasabb eszközöket. A gyerekeket a munkaeszközök rendben tartására szoktatjuk. Mindenkor éreztetjük velük, hogy munkájukat igényeljük, azt számon tartjuk.

Lehetővé tesszük, hogy a gyerekek az általuk különösen kedvelt munkafajtákban elmélyedhessenek. Arra törekszünk, hogy a gátlásos, visszahúzódo gyermekeket is bevonjuk a munkába. Az együttesen végzett munka kialakulását segítjük és szorgalmazzuk, mert valljuk, hogy a közös öröm és felelősség, az együtt elért eredmények segítik a baráti kapcsolatok, kisebb csoportok kialakulását. Ehhez szükséges, hogy a napirend biztosítson a munkára megfelelő időt, és a gyerekek a különböző feladatokat egyéni tempójuknak megfelelően végezhesék. A családokat arra ösztönözzük, tanácsainkkal segítjük annak kialakulását, hogy otthon is szoktassák a gyermekeket a saját személyükkel kapcsolatos teendők elvégzésére.

5.8.1 A gyermekek munka jellegű tevékenysége

A felelősi munkák

A felelősség közösségi megbízatás. Feladattudatot feltételez, figyelemösszpontosítást igényel. A munka sikere összefügg a kiválasztás módjával, a munka irányításával és értékelésével. Minden felelős ismerje meg, hogy az egyes területeken mikor, milyen feladatai lesznek.

Alkalomszerű munkák

Az óvoda, a csoport életében vannak olyan munkafeladatok, amelyeket a gyerekek a felelősi feladatok mellett alkalomszerűen végeznek. Alkalomszerű munkának tekinthető a környezet rendjének biztosítása, segítség az óvónőnek, egymásnak és a kisebbeknek, ajándékkészítés és egyéb megbízatások.

5.9 A tevékenységekben megvalósuló tanulás

„Példa nélkül semmit sem lehet helyesen tanítani vagy tanulni.”

(Columella)

Meggyőződéssel valljuk, hogy az 3-6 éves gyermek világgépe globális. Ezért idegen tőlük a tantárgyakra és foglalkozásokra szabdaltnak világnak.

Ezért mi a gyermekek tanulását is tevékenységekként fogjuk fel és ennek megfelelően tervezzük, szervezzük, irányítjuk tanulásukat.

Óvodánkban a tanulást a gyermek folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán tevékenységekként értelmezzük. Nem szűkítjük le az ismeretszerzésre, hanem az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és

szimulált környezetben, kirándulásainkon, az általunk kezdeményezett foglalkozásokon és időkeretekben megvalósuló tevékenységnek tartjuk.

Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővítése, rendezése. Az óvodapedagógus a tanulást támogató környezet megteremtése során épít a gyermekek előzetes élményeire, tapasztalataira, ismereteire.

Nevelőértékét elsősorban abban látjuk, hogy a tanulás közben végzett sokféle tevékenység lehetőséget ad a gyermeki érdeklődés kielégítésére, a tapasztalatszerzés, a "megtanulás", a gondolkodás örömeinek átélésére, az alkotásra, az emberi és tárgyi környezet szépségének felfedezésére. A tanulás a gyerekek világgépének alakulását is befolyásolja. Hatására a gyerekek tapasztalatai rendeződnek. Pontosabbá válik érzékelésük, észlelésük, megfigyelőképességük, tartósabb lesz figyelmük, emlékezetük, gazdagodik fantáziájuk, fejlődik beszédük és gondolkodásuk, képessé válnak problémák felismerésére és megoldására.

5.9.1 A tanulás irányításának alapelvei

A gyermekek tanulási tevékenysége vonatkozásában a játékosság biztosítása a legfőbb alapelvünk. Ennek érvényesülését a tanulás egész folyamatában szempontnak tekintjük.

A tanulás alapjának az óvónő és a gyerekek kölcsönös egymásra ható közös tevékenységét tekintjük, amelynek tudatosságát a tervező munkánk biztosítja. A tanulási folyamat irányításában, éppúgy, mint a nevelés teljes folyamatában az egyéni bánásmód elvét alkalmazzuk, vagyis a gyermekek egyéni fejlettségéhez igazodva, szervezzük és irányítjuk a tanulás folyamatát.

Irányító, szervező és értékelő tevékenységünkkel biztosítjuk a tanulás tapasztalatszerző, képességfejlesztő, ismeretközvetítő hatásának érvényesülését. Tanulásirányítási tevékenységünk, a gyerekek folyamatos megfigyelésére épül. Tervező munkánk fontos követelményének tartjuk, hogy az új tapasztalatok és ismeretek szorosan kapcsolódjanak a már meglévőkhöz, tartalmuk fokozatosan mélyüljön, bővüljön.

A gyermekek tanulási tevékenységének irányításában kiemelt figyelmet fordítunk a kötetlenség alapelvének érvényesítésére.

Kötetlenségen a gyerekek önkéntes részvételét értjük. Alapvető szabálynak azt tartjuk, hogy a kezdeményezés nem zavarhatja a gyermekek kialakult játékát.

A kötetlen foglalkozásokon kötetlen az elhelyezkedés is. Foglalkozásainkon a gyerekek a legkülönbözőbb módokon foglalhatnak helyet. Minden esetben arra törekszünk, hogy minden foglalkozás a tárgy vagy a jelenség természetes környezetében folyjék. A gyerekek érdeklődésüktől függően menet közben is be- és kikapcsolódhatnak a foglalkozásba. Ez azt jelenti, hogy mindig változó létszámú illetve összetételű csoporttal foglalkozunk.

Az egyéni munkaformában a gyerekek lehetőleg saját elképzelésük szerint, saját eszközeikkel, önállóan oldják meg a feladatokat. Ennek a „kiscsoportos” munkaformának a megtanulása különösen fontos az óvodás korú gyermekek számára azért, hogy társaikkal együttműködve, egymást segítve vehessenek majd részt az iskolai tanulásban. A kiscsoportos munkaforma különösen alkalmas a társas kapcsolatok fejlesztésére.

A tanulási tevékenységek irányítása tekintetében kiemelten fontos alapelvnek tekintjük az aktivitás elvét. Ezért, a használatra kiválasztott eszközök tekintetében (tárgyak, képek, munkaasztalok) arra törekszünk, hogy azok a gyermekeket érdeklődésre, aktivitásra, a gondolkodási műveletek alkalmazására, a feladatban rejlő probléma felismerésére és megoldására ösztönözzék.

Az óvodai tanulás lehetséges formáinak a következőket tartjuk:

- az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás és viselkedéstanulás, szokások alakítása,
- a spontán játékos tapasztalatszerzés,
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés,
- az általunk, óvodapedagógusok által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés,
- a gyakorlati probléma- és feladatmegoldás,
- az általunk, óvodapedagógusok által kezdeményezett foglalkozásokon megvalósuló tanulás párhuzamosan végezhető tevékenységek keretén belül.

Feladataink:

A tárgyakról, dolgokról minél több érzékszerv segítségével szerezzenek cselekvéses tapasztalatokat. Legyen alkalmuk egyenként a témával kapcsolatban többféle cselekvésre, konkrét műveletekre, a valóságos környezettel való aktív ismerkedésre. A gyerekeknek igen jó a mechanikus emlékezete. Az emlékezés fejlesztésére természetes alkalmat adunk az óvodai és az otthoni élmények, élménybeszámolók alkalmával. A képzelet fejlesztésére számtalan lehetőség adódik a nap során. Az alkotáshoz, a kreatív tevékenységhez szükséges eszközöket mindig biztosítjuk.

Az emlékezet fejlesztését a tanulás folyamatához kapcsolódó apró otthoni megbízatások adásával is segítjük.

Óvodás korban a gyerekek már megadott szempontok szerint önálló megfigyeléseket is képesek végezni. Ezért, rendszeresen megteremtjük annak feltételeit, hogy hosszabb ideig tartó, folyamatos megfigyelést végezzenek. Lehetővé tesszük, hogy a gyerekek a jelenségeket változásukban, fejlődésükben érzékeljék. Megfigyeléseik alapján a különböző összefüggések önálló felismerésére mindenkor lehetőséget kínálunk. Ebben a korban megkezdődik az önellenőrzés képességének alakulása is. Az iskolai tanulásra való képessé válás elősegítése céljából, elősegítjük és szorgalmazzuk a páros és kiscsoportos munkát, az együttműködés gyakorlását.

A közösségi élet szempontjából fontos normák, együttélési szabályok megismerésére a tanulás során adódó lehetőségeket tudatosan kihasználjuk. A tanulási szituációk során arra törekszünk, hogy minél több gyerek kapjon lehetőséget egyéni élmények, tapasztalatok elmondására. A tevékenységek időtartalmát fokozatosan emeljük 30-35 percre.

5.9.2 Tehetséggondozás

„Tehetségesnek azok a gyerekek tekinthetők, akiknél a szakemberek valamilyen kimagasló adottságot és olyan tényleges vagy potenciális képességet állapítanak meg, amely révén rendkívüli teljesítmények megvalósítására alkalmas, mégpedig egy vagy több itt felsorolt területen: általános intellektuális képesség, specifikus tanulási képesség, kreatív gondolkodás, vezetői rátermettség, művészi adottságok, pszichomotoros képességek.” (Marland 1971.)

Véleményünk szerint - Feldman nyomán - minden egyes gyereknek megvan a maga sajátos tehetsége, talentuma, megvannak a maga képességei, és a nevelésnek az a célja, hogy ezeket a képességeket kibontakozásukban sokféle módon segítse. Minden jó oktatási-nevelési rendszer ott ösztönzi, csábítja a gyerekeket magas színvonalú teljesítményre, ahol képesnek látszik arra. A képesség rendszerint egy bizonyos területen nyilvánul meg. Célunk, hogy minden tanítványunkban megjeljünk azt a bizonyos területet.

A képességek kibontakozását segíti a gazdag szakköri választék és a sok lehetőség a szereplésre. Alapelvünk az egyéni bánásmód, mód van a differenciált foglalkozásokra, az egyéni haladás biztosítására, plusz feladatok elvégeztetésére.

Óvodánk nem egy külön, szeparált intézmény, hanem szorosan kapcsolódik az iskolához. A munkaterv programjai különleges lehetőséget adnak gyermekeinknek képességeik kibontakoztatására, tudásuk gyakorlati alkalmazására.

Állandó programok a munkatervből:

- hétvégi családi kirándulás
- házi rajzpályázat
- házi szavalóverseny
- dióverés – De jó nap!
- hétvégi futóversenyek
- TV kikapcsolási hét
- szüreti mulatság
- múzeumlátogatás
- Márton-napi vásár
- adventi várakozás
- Mikulás
- Karácsony
- Farsang
- kirándulások
- Projekt hét
- anyák napja
- majális
- napközis és nyári táborok

5.9.3 Integrált nevelés

A beilleszkedési, magatartási nehézségekkel összefüggő pedagógiai tevékenység

Az óvodánkban a pedagógiai, pszichológiai munka egységet alkot. Legfontosabb a probléma feltárása, szükség esetén szakvélemény készíttetése a nevelési tanácsadó munkatársaival. Ezután a rehabilitációs célú foglalkoztatás a szülő és a pedagógus bevonásával történik. A problémás esetek megoldására havi

rendszerességgel tartunk esetmegbeszéléseket, melyeket a fejlesztőpedagógus vezet.

A sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésének programja

A gyerekek egy csoportjánál - a sajátos nevelési igényű gyermekeknél – a szakértői bizottság szakvéleménye alapján elkészített egyéni fejlesztési terv határozza meg a velük való foglalkozás célirányos tennivalóit.

A sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók különleges gondozási igénye biológiai, pszichológiai és szociális tulajdonság együttes, amely a gyermek nevelhetőségének, taníthatóságának, képezhetőségének jellegzetes különbségeit fejezi ki.

A sajátos nevelési igény kifejezi

- a gyermek életkori sajátosságainak fogyatékoság által okozott részleges vagy teljes körű módosulását,
- az iskolai tanuláshoz szükséges képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, lassúbb ütemű fejleszthetőségét.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások és eszközök alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

A program azoknak a funkcióknak a fejlesztésére irányul, amelyek megalapozzák az iskolai tanuláshoz szükséges képességeket. A fejlesztés tartalma különböző tevékenységek, cselekvések végzésekor lezajló pszichés folyamat valamennyi összetevőjére irányul, azaz biztosítja a pontos differenciált észlelés, az összerendezett, koordinált mozgás, az információk összekapcsolásának, pontos visszaadásának, az emlékezetnek, a szándékos figyelemnek az integrált fejlődését. A fejlesztést akár egyéni, akár kiscsoportos, akár csoportkeretben történik, egyéni fejlesztési terv alapján kell végezni, illetve megtervezni. Az egyéni terv elkészítéséhez a saját vizsgálatokon túl felhasználandó a Szakértői Vélemény és minden más a gyerek előző életszakaszából származó diagnózis.

A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai, feladatai

- A testi, érzékszervi, értelmi, beszéd- és egyéb fogyatékoságból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók helyreállítása, újak kialakítása.

- A meglévő ép funkciók bevonása a hiányok pótlása érdekében.
- A különféle funkciók egyensúlyának kialakítása.
- A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.
- Az egyéni sikereket segítő, a társadalmi együttélés szempontjából kívánatos egyéni tulajdonságok, funkciók fejlesztése.

A fejlesztés várható eredményei, a befolyásoló tényezők optimális alakulása esetén
A fejlesztő munkával elért eredmények csakis egyénre szabottan, az egyes gyerekek sérülésének súlyosságától, a sérült területek halmozódásának függvényében állapíthatók meg.

Legyen képes az egyéni fejleszthetőség tényezőihez képest a nagymozgások pontos összerendezett, harmonikus kivitelezésére, a tempó, a ritmus, az irány tudatos kontrolljára.

Legyen képes célirányos mozgástevékenység kivitelezésére.

Rendelkezzen közvetlen környezete emberi és tárgyi viszonyrendszerében pontos, differenciált mozgásészleléssel. Tudja ezt a képességet alkalmazni környezete jellemző helyzeteiben.

Legyen képes az egyéni fejleszthetőség határaihoz képest környezete emberi és tárgyi viszonyrendszerében a látott és hallott minták mozgásos kivitelezésére. Tudja a különböző észleleteket összekapcsolni.

Ismerje testrészeit, azok funkcióit, rendelkezzen alapvető testfogalommal. Tudja egyensúlyi helyzetét megőrizni bizonytalanabb helyzetekben is.

Legyen képes az egyéni fejleszthetőség határaihoz képest a finommotorikus mozgások pontos, differenciált kivitelezésére. Váljon képessé az írás, írásmozgások elsajátítására, egyéb tanulási helyzetek finommotoros követelményeinek teljesítésére.

Legyen képes az egyéni fejleszthetőség határaihoz képest pontos vizuális észlelésre, a vizuális észlelések emlékezetben való megőrzésére, azok szükség szerinti előhívására. Tudja ezt a képességet alkalmazni a mindennapi életben.

Legyen képes az egyéni fejleszthetőség határaihoz képest pontos, differenciált hallásészlelésre, a hallásészlelések emlékezetben való megőrzésére, azok szükség szerinti előhívására. Tudja ezt a képességet alkalmazni a mindennapi életben.

Alakuljon ki egyéni fejleszthetőség határaihoz képest tiszta artikuláció. Rendelkezzen az emberi és tárgyi viszonyrendszerekben történő eligazodáshoz szükséges beszédképességgel. Legyen képes tevékenysége célját és eredményeit megfogalmazni.

Időkeret

Nagycsoportos formában a mindennapi foglalkozások anyagához kapcsolva.

Kiscsoportban hetente legalább kétszer, optimális esetben többszöri fejlesztő foglalkozás. Egyéni foglalkozásként hetente kétszer.

A foglalkozások heti óraszámát és idejét az egyéni fejlesztési tervben rögzíteni kell.

Az SNI gyermekek fejlesztését minden esetben a szakértői bizottság által előírt szakember végzi az előírt óraszámban.

6. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki és szociális érettség, amelyek egyaránt szükségesek az eredményes iskolai munkához.

A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére eléri az iskolai munkához, az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet.

Nevelési programunk célkitűzéseinek betartása és feladataink folyamatosan magas szintű ellátása esetén illetve optimálisan alakuló fejlődési folyamat esetén bátran reménykedhetünk abban, hogy a gyermekek fejlettségére, a családi nevelés eddigi eredménye, valamint az óvodai csoportunkban eltöltött év/évek tudatos fejlesztő munkájának eredményeként az Óvodai nevelés országos alapprogramjának VI. fejezetében megfogalmazottak mellett az alábbiak is jellemzők lesznek:

A **testileg egészségesen** fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikusabb. Testileg edzett, jól fejlett, szilárd a higiéniai szokásrendje. Tud önállóan, felszólítás nélkül tisztálkodni, fogat mosni, fésülni, amikor azt szükségesnek érzi. Önállóan

használja a mosdót. Köhögéskor, tüsszögéskor igényli a zsebkendő használatát, helyesen fújja az orrát. Esztétikusan megterít, vigyáz az asztal rendjére, tisztaságára. Ismeri és alkalmazza a kulturált étkezési szokásokat, az evőeszközöket helyesen használja. Önellátásra képes. Kialakul benne a tiszta, esztétikus környezet iránti igény. Ügyel környezete rendjére, gondozottságára.

A **lelkileg egészségesen** fejlődő gyermek az óvodáskor végére érzelmileg kiegyensúlyozott, öröme fogékony, érdeklődés, aktivitás és tettekeszség jellemzi. Nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei folyamatosan fejlődnek. Megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele.

A **szociálisan egészségesen fejlődő** gyermek készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermektársaival.

- Ragaszkodik óvodájához, társaihoz, a felnőttekhez; ezt érzelmekben, szavakban, tettekben egyaránt nyilvánosságra hozza. Feladat és szabálytudata kialakult, világképe reális, az analízis és szintézis képességével rendelkezik.
- Igényévé válik a helyes viselkedés és cselekvés szokásainak, szabályainak betartása. Képes az együttműködésre, feladatra összpontosító figyelemre képes. Terhelhető, elemi mennyiségi ismeretekkel rendelkezik. Természeti és társadalmi környezetét szereti és becsüli.
- Kapcsolatteremtésre kész, szociálisan érett.
- Egymást figyelmeztetik a szabályok megszegése esetén.
- A felnőtt kérése nélkül is segít társainak, együtt érez a közösség tagjaival.
- A közösségért szívesen dolgozik, bízik önmaga képességeiben.
- Törekszik a konfliktus helyzetek önálló megoldására.
- A csoportba látogató vendégeket szeretettel fogadja.
- A tevékenységeket türelmesen, a megbeszéltek alapján végzi, azt be is fejezi.
- Képes nyugodtan ülni, figyelmesen meghallgatni a felnőttek, gyermekek közléseit.

- Értékeli saját és társai tetteit, megpróbál megfelelni az eléje tárt pozitív magatartási formáknak.
- Érvényesíti kezdeményező készségét, kinyilvánítja tartósabb érdeklődését.
- Igyekszik legyőzni a felmerülő akadályokat.
- Szociálisan éretté válik az iskolai tanulásra.

6.1 A gyermekek fejlődését követő rendszerünk

A gyermekek megismerése, illetve megértése, nevelőmunkánk elengedhetetlenül fontos mozzanata, fejlesztő munkánk alapja.

Megismerésünk célja tetteik megértése, hiszen nevelőmunkánk konkrét céljait és feladatait, valamint a gyermekekhez vezető utat csak ennek birtokában lehetjük meg.

A mi óvodánkban a gyermekek megismerésére, megértésére rendelkezésre álló idő a szokásos 3 nevelési év, attól függően, hogy hány éves korában írták be hozzánk a gyermeket.. Pedagógiai gyakorlatunkban ezért ezen a területen kiemelt fontosságú munkánk hatékonysága. Ezért a gyermekek fejlődésének nyomon követését kiemelt jelentőségű feladatként kezeljük.

Valljuk, hogy egy gyermeket helyesen akkor tudunk megérteni, ha tudatosítjuk magunkban, hogy minden cselekedetüknek célja van és ezek mind az ő beállítódásait, céljait és elvárásait fejezik ki.

Pedagógiai gyakorlatunkban a gyermekek fejlődését vizsgáló mérési módszereket korlátozott mértékben alkalmazunk, legfőbb munkamódszerünk a megfigyelés.

A gyermekekre irányuló megfigyelésünk soha nem öncélú cselekedet, hanem motívumaik és magatartásuk, céljaik megértése.

A gyermekek magatartásának megfigyelését nevelésfelfogásunkkal összefüggésben döntően szabad tevékenységeik során végezzük.

Az általunk kezdeményezett tevékenységek, így a szervezett tanulás és munka is értékes megismerési terep, de elsődleges fontosságúnak és kitüntetett értékűnek a játékok megfigyelése során szerzett információkat tartjuk.

A tehetséggondozás szándékával szervezett gyermeki tevékenységek, amelyek óvodánk életében kiemelt fontosságú tartalmak és eszközök, a szabad

önkifejezés színterei, ezáltal a gyermekek megismerésének is kitüntetett eszközei és terepei.

Pontos információkat kaphatunk például a gyermekek olyan személyiségjegyeiről és adottságairól, mint eredetiség, egyediség, kreativitás.

A tehetséges gyermekek felfedezéséhez, amit nevelőmunkánk részleges feladatának tartunk, mindezek meglátása feltétlenül szükséges.

A gyermekek fejlődésére és fejlettségére vonatkozó megfigyelési tapasztalataink szülőkkel való egyeztetését az iskolai tanulás megkezdése előtti év miatt különösen fontosnak tarjuk.

A fejlődést belső és külső tényezők együttes hatásaként értelmezzük, és valljuk, hogy a gyermekek egyéni fejlődési üteme között természetes eltérések vannak.

Az előnyös, illetve hátrányos helyzet gyorsíthatja, illetve lassíthatja a fejlődés ütemét.

Nevelő munkánk alapfeladatának tekintjük a gyermekek közötti különbségek megismerését és tiszteletben tartását, ugyanakkor tudatos nevelő, fejlesztő munkával esélyegyenlőségük növelését is.

A gyermeki fejlődést folyamatosnak tekintjük, de nem egyenletes üteműnek. Vannak, lehetnek benne természetes megtorpanások, esetleges visszaesések. Mindezt természetes jelenségnek tartjuk, még az iskolai tanulás megkezdését megelőző évben is.

A gyermeki személyiséget egységként kezeljük, magatartásának nem csak a töredékeit regisztráljuk.

Még ugyanazon gyermekek esetében sem változik egyszerre minden funkció. A fejlődés tempója és intenzitása is nagyon eltérő, viszont a fejlődési szakaszok egymásutánisága, amelyen végig kell a gyermeknek járnia, állandó.

A fejlődésnek ez a törvényszerűsége kérdőjelezi meg bennünk a gyermekek "egy szintre hozása" feladatának lehetőségét, illetve a gyermeki fejlődés általánosan megfogalmazható kigondolt szintjét.

A gyermekek fejlődését döntően, a folyamatos megfigyelés módszerének alkalmazásával követjük. A tapasztaltakat az Óvodai nevelés országos alapprogramja VI. fejezet: "A fejlődés jellemzői óvodáskor végére" címszó alatt

meghatározottakhoz viszonyítjuk. Észrevételeinkről pedagógiai feljegyzéseket készítünk.

A gyermekek egyéni fejlődéséről szerzett megfigyelési tapasztalataink elemzéséhez előre meghatározott szempontokat alkalmazunk.

- a gyermek érzelmi életének jellemzői,
- a játék témáinak alakulása, tartalmi,
- a gyermek kitartása a játékban, társas kapcsolatai,
- a gyermek szerepvállalásai,
- a gyermek beszédének jellemzői, stb.

Fontosnak tartjuk a gyermekek étellel kapcsolatos beállítottságait is megfigyelni. Például első akar-e lenni mindenben, vagy szívesebben vállalja a háttérben lenni szerepkört?

Ezt az étellel kapcsolatos beállítottságukat nem csak a cselekedeteik tartalma jelzi, hanem elsősorban testtartásuk, mozgásuk, arcjátékuk, szituációkerülésük.

A megfigyelési tapasztalatok elemzése a csoportot vezető két óvónő feladata, de vitás esetekben külső szakemberek is közreműködnek az információk értelmezésében.

Alapelvünknek tartjuk továbbá, hogy minden olyan jellegű fejlesztést, amire hivatottak és képzettek vagyunk, mi magunk látunk el. Szükség esetén azonban haladéktalanul szakember segítségét is igénybe vesszük.

A gyermekekről szóló feljegyzéseinket írásban is rögzítjük.

A gyermekek fejlődésének nyomon követésénél a következő alapelvek betartására törekszünk:

- A gyermekek megfigyelése mindig nyugodt, szeretetteljes légkörben történjen.
- A gyermek személyiségét mindenkor tartsuk tiszteletben.
- A gyermek fejlődését elsősorban önmagához viszonyítva ítéljük meg.
- A fejlődés megítélése tekintetében a tolerancia és kivárás elvét alkalmazzuk.
- A fejlődést mutató tapasztalatokat írásban is rögzítjük.

A sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésének programja

1. A sajátos nevelési igény értelmezése

A tanulók egy másik csoportjánál - a **sajátos nevelési igényű gyermekeknél – a szakértői bizottság szakvéleménye** alapján elkészített egyéni fejlesztési terv határozza meg a tennivalókat.

A sajátos nevelési igényű tanulók különleges gondozási igénye biológiai, pszichológiai és szociális tulajdonság együttes, amely a tanuló nevelhetőségének, oktathatóságának, képezhetőségének jellegzetes különbségeit fejezi ki.

A sajátos nevelési igény kifejezi a tanuló életkori sajátosságainak fogyatékoság által okozott részleges vagy teljes körű módosulását, az iskolai tanuláshoz szükséges képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, lassúbb ütemű és alacsonyabb szintű fejleszthetőségét.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

A program azoknak a funkcióknak a fejlesztésére irányul, amelyek megalapozzák az iskolai tanuláshoz szükséges képességeket. A fejlesztés tartalma különböző tevékenységek, cselekvések végzésekor lezajló pszichés folyamat valamennyi összetevőjére irányul, azaz biztosítja a pontos differenciált észlelés, az összerendezett, koordinált mozgás, az információk összekapcsolásának, pontos visszaadásának, az emlékezetnek, a szándékos figyelemnek az integrált fejlődését. A fejlesztést akár egyéni, akár kiscsoportos, akár osztálykeretben történik, egyéni fejlesztési terv alapján kell végezni, illetve megtervezni. Az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez a saját vizsgálatokon túl felhasználandó a Szakértői Vélemény és minden más a gyerek előző életszakaszából származó diagnózis.

A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- A fogyatékoság típusa, súlyossága.
- A fogyatékoság kialakulásának ideje.
- A sajátos nevelési igényű tanuló életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei, képességei, kialakult készségei, kognitív funkciói, meglévő ismeretei.

- A társadalmi integráció kívánalmai: lehetséges egyéni életút, továbbtanulás.

2. Sajátos nevelési igényű tanulók integrált oktatása

2.1 Tanulásban akadályozott tanulók

A tanulásban akadályozott tanulók akadályozottsága, személyiségfejlődési zavara, az idegrendszer különféle eredetű, öröklött vagy korai életkorban szerzett sérülésével és/vagy funkciózavarával függ össze. A tanulásban akadályozottságot a szakértői bizottság állapítja meg.

Pszichodiagnosztikai vizsgálatokkal állapítható meg a kognitív funkciók lassúbb vagy eltérő fejlődése, valamint más, nem intellektuális területeken jelentkező eltérések/sajátosságok. A tanulásban akadályozott tanulók fejlődése igen eltérő. Tanulási helyzetekben nehézséget jelenthet: a téri tájékozódás, a finommotorika, a figyelemkoncentráció, a bonyolultabb gondolkodási folyamatok, a kommunikáció, valamint a szociális alkalmazkodás fejlődésének eltérései. Ezek változó mértékben és mindig egyedi kombinációban jelennek meg, a tanulási képesség különböző mértékű fejlődési zavarát is mutatják és akadályozzák az iskolai tanulás eredményességét.

A tanulásban akadályozott gyermekek neveléséhez szükséges feltételek:

- a fogyatékoság típusának és súlyosságának megfelelő gyógypedagógiai tanár/terapeuta foglalkoztatása,
- speciális tanterv, tankönyv és más segédletek, illetve
- a szakértői és rehabilitációs bizottság által meghatározott szakmai szolgáltatások biztosítása.

A tanulásban akadályozott tanulók nevelési igényeinek megfelelő gyógypedagógiai nevelés és terápia hatására fejlődésük a mentális képességek területén is számottevő lehet.

2.2 A testi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek

A testi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermeknél a mozgásszervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara miatt jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, melynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés és a szocializáció. A különleges gondozási igényt meghatározza a károsodás keletkezésének ideje, formája, mértéke és területe.

A jelentősen eltérő kóreredet - végtagredukciós fejlődési rendellenességek és szerzett végtaghiányok; petyhüdt bénulást okozó kórformák; a korai agykárosodás utáni mozgás-rendellenességek; egyéb, maradandó mozgásállapot-változást, mozgáskorlátozottságot okozó kórformák; a halmozott sérüléssel járó különböző kórformák - és károsodás miatt a mozgáskorlátozottság egyénileg is sok eltérést mutat.

A testi fogyatékos (mozgáskorlátozott, nem halmozottan sérült) gyermek iskolai nevelése során kiemelt feladat a speciális, egyénre szabott eszközök használatának kipróbálása, megtanítása, s ezek segítségével a tágabb és szűkebb környezet minél sokrétűbb megismertetése, és ily módon az életkornak megfelelő tapasztalatok megszerztetése, a megtanult mozgás alkalmaztatása. Az iskolában biztosítani kell - a gyermek állapotának megfelelően - az akadálymentes közlekedést, a megfelelő mozgás- és étletteret (az ehhez szükséges eszközöket, például lejtő, kapaszkodó), mindig szem előtt tartva az önállóságra nevelés elvét. A mozgásnevelést az iskolai foglalkozások körébe kell beépíteni. Az elsajátított mozgásminták rögzítése, a szükséges korrekciós helyzetek alkalmaztatása a napirend egészét átszövő feladat. A halmozottan sérült mozgáskorlátozott gyermekek esetében a mozgáskorlátozottságon kívül még más - érzékszervi, beszéd- vagy értelmi sérülés - is módosítja a fejlesztés menetét. Fejlesztésük döntően szomatopedagógus ill. konduktor végzi és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek kombinációival történik.

2.3 Érzékszervi fogyatékos tanulók

A súlyosan hallássérült - siket - és enyhébben hallássérült - nagyothalló - gyermek

A súlyosan hallássérült - siket - és enyhébben hallássérült - nagyothalló - gyermekek hallásvesztése a főbb beszédfrekvenciákon olyan mértékű, hogy ennek következtében a beszédnek hallás útján történő megértésére korrekció és rehabilitáció nélkül nem, vagy csak részben képesek. A halláskárosodás miatt - az állapot fennmaradása esetén - a beszédkommunikációban az érthető ejtés teljesen elmarad, vagy erősen sérül. Fentiek miatt korlátozott a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás kialakulása, aminek következtében módosul a gyermek megismerő tevékenysége, esetenként egész személyisége megváltozhat. A legkorábbi életkortól alkalmazott orvosi-egészségügyi és speciális pedagógiai (szurdopedagógiai és logopédiai) ellátás együttes alkalmazása megvalósításával a súlyos következmények csökkenthetők.

2.4 A beszéd fogyatékos gyermek

A beszéd fogyatékos diagnózist az Országos Beszédvizsgáló és Rehabilitációs Bizottság állapítja meg azoknál, akinél veleszületett vagy szerzett idegrendszeri működési zavarok és a környezeti hatások következtében jelentős mértékű a beszédbeli akadályozottság. Ennek következtében átmeneti, illetve tartós zavarok léphetnek fel a nyelvi, kommunikációs és tanulási képességekben, a szociális kapcsolatok kialakításában. Az akadályozottság megmutatkozhat a beszédhangok helyes ejtésének, a beszédészlelés és -megértés zavaraiiban, a beszédritmus sérülésében, a grafomotoros és a vizuomotoros koordináció éretlenségében, valamint az általános beszédgyengeséggel együtt járó részképesség-kiesésben. A különböző jellegű diszfóniák, a hangadás kóros elváltozásai szintén a beszéd fogyatékos körébe sorolhatók.

A beszéd fogyatékos tanulónál a fentiek - az egészen enyhe eltérésektől az érthetetlen beszédig - minden változatban előfordulhatnak. A súlyos beszéd fogyatékos tanulónál a kommunikációs nehézségek miatt különböző

másodlagos pszichés eltérések (magatartási zavar) alakulhatnak ki. A fenti tünetek együttesen tanulási akadályozottságot is kiválthatnak.

Amennyiben a beszédfigyelmesség a kisiskolás kor kezdetére tartósan fennmarad, a tanuló a továbbiakban is folyamatos gyógypedagógiai ellátásra szorul. Az iskolai oktatás, a pedagógiai, logopédiai ellátás, valamint az egészségügyi rehabilitáció a beszédbeli akadályok jellegétől függ. Ezek az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- a) megkésett beszédfejlődés,
- b) diszfázia,
- c) diszlália,
- d) orrhangzós beszéd,
- e) beszédritmus zavara (dadogás, hadarás),
- f) diszfónia,
- g) disarthria,
- h) mutizmus,
- i) diszlexia,
- j) diszgráfia,
- k) súlyos beszédészlelési és beszédmegértési zavar, vagy ezek halmozott előfordulása.

A dadogás, a hadarás, a diszfónia serdülőkorban is jelentkezhet.

2.5 Az autizmus spektrum zavarral élő gyermek

Az autizmus-spektrumzavar az idegrendszer igen korai, nagy valószínűséggel veleszületett ártalmának, illetve a genetikai, egyéb biológiai és környezeti tényezők együttes hatásának következményei. Az iskoláskor eléréséig - vagy tovább - kezeletlenül maradt fejlődési zavar és szélsőséges viselkedésformák fejlesztő célú ellátása a gyermek növekedésével egyre nehezebbé válhat, bár a nevelhetőség, taníthatóság időszaka belenyúlik a felnőttkorba, így sosem túl késő a fejlesztést elkezdeni. Az autizmus-spektrumzavarok lényege a társas viselkedés,

a kommunikációs és sajátos gondolkodási képességek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg.

A legáltalánosabb távlati cél az egyéni képességek, fejlettség szintjén elérhető legjobb felnőttkori szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése: ennek alapja a szociális, kommunikációs és gondolkodási készségek hiányának speciális módszerekkel történő kompenzálása és a meglévő készségek fejlesztése.

A hiányzó készségeket pótló, helyettesítő kompenzációs-habilitációs kezelése a fejlődési eltérések, problémák leküzdése érdekében. A fogyatékos készségek kompenzálása különös jelentőségű a tanulási, szociális és munkahelyzetekbe való beilleszkedés és viselkedés elsajátításához.

Az iskolai és a mindennapi gyakorlati életre felkészítő tananyag speciális módszerek segítségével történő elsajátítása.

2.6 A súlyos és halmozott fogyatékoság

A Nemzeti Alaptantervben meghatározott kiemelt fejlesztési feladatok a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók nevelése, oktatása, fejlesztése során úgy értelmezhetőek, hogy azok a tanulók személyiségállapotához igazítottan, elsősorban a szükséges képességek és készségek megalapozása, kialakítása útján valósulnak meg. Ennek során az alábbiakat szükséges figyelembe venni.

A súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek fejlesztő iskolai oktatása során a tanulás és tanítás hagyományos felfogása nem alkalmazható. A tanuló és a gyógypedagógus közös tanulási folyamaton megy keresztül, amelynek során egymás jelzéseit, kettejük személyes viszonyát, egymás megértésének lehetőségeit tanulják, és a másikat önmaguk jelzéseinek megértésére, kifejezéseik helyes értelmezésére tanítják. Erre alapozva - ezzel párhuzamosan - válik lehetségessé a tanulás és tanítás olyan megközelítése is, amelynek célja az egyes képességek, funkciók fejlődésének elősegítése és adott tevékenységek megtanítása.

Ennek során folyamatosan szem előtt kell tartani a súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek pedagógiájának alapvető tételeit, és a súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek tanulási sajátosságait.

3. A nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott tanulók fejlesztése

A súlyos tanulási, beilleszkedési és magatartási zavarok háttérében részképességzavarok, hyperkinetikus vagy aktivitászavar és/vagy figyelemzavar, az iskolai teljesítmények eléréséhez szükséges pszichikus funkciók kialakulatlansága, fejletlensége vagy a felsoroltak halmozott előfordulása áll fenn. Nem határozhatunk meg egységes jellemző jegyeket; az egyes állapotok a tünetek/tünetegyüttesek komplexitásától függően a funkciógyengeségtől a komplex személyiség-, illetve általános tanulási zavarig terjedhetnek. A percepció bázis többdimenziós érintettsége miatt az olvasás, írás, számolás elsajátításában különböző súlyosságú akadályt jelenthet, az enyhe zavartól egészen a funkcióképtelenségig. Szórt a képességprofil, így egyéni megsegítést kapnak a gyerekek a szakértői javaslat alapján.

A részképességzavar tüneteit mutató tanuló egyéni fejlesztése, külön oktatása intenzív terápiás céllal szervezett átmeneti formának tekinthető, melyet csak súlyos állapotok esetén célszerű alkalmazni, és amelynek célja, hogy a tanuló minél előbb visszakerüljön az őt integrálni képes környezetbe.

Az iskolai nevelés, oktatás során kiemelt feladat:

- az egészséges énkép és önbizalom kialakítása,
- a kudarcűrő-képesség növelése,
- az önállóságra nevelés.

Leggyakrabban előforduló problémák

- A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és egyben feladatai.
- A testi, érzékszervi, értelmi, beszéd- és egyéb fogyatékból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók helyreállítása, újak kialakítása.
- A meglévő ép funkciók bevonása a hiányok pótlása érdekében.
- A különféle funkciók egyensúlyának kialakítása.
- A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.

- Az egyéni sikereket segítő, egyéni tulajdonságok, funkciók fejlesztése.

Követelmények

A fejlesztő munkában elért követelmények csakis egyénre szabottan, az egyes gyerekek sérülésének súlyosságától, a sérült területek halmozódásának függvényében állapíthatók meg.

Legyen képes az egyéni fejlődéséhez képest, a tőle elvárható mértékben a nagymozgások pontos összerendezett, harmonikus kivitelezésére, a tempó, a ritmus, az irány tudatos kontrolljára.

Legyen képes célirányos mozgástevékenység kivitelezésére.

Rendelkezzen közvetlen környezete emberi és tárgyi viszonyrendszerében pontos, differenciált mozgásészleléssel. Tudja ezt a képességet alkalmazni környezete jellemző helyzeteiben.

Legyen képes az egyéni fejlődéséhez képest, a tőle elvárható mértékben környezete emberi és tárgyi viszonyrendszerében a látott és hallott minták mozgásos kivitelezésére. Tudja a különböző észleleteket összekapcsolni.

Ismerje testrészeit, azok funkcióit, rendelkezzen alapvető testfogalommal. Tudja egyensúlyi helyzetét megőrizni bizonytalanabb helyzetekben is.

Legyen képes az egyéni fejlődéséhez képest, a tőle elvárható mértékben a finommotorikus mozgások pontos, differenciált kivitelezésére. Válgjon képessé az írás, írásmozgások elsajátítására, egyéb tanulási helyzetek finommotoros követelményeinek teljesítésére.

Legyen képes az egyéni fejlődéséhez képest, a tőle elvárható mértékben pontos vizuális észlelésre, a vizuális észlelések emlékezetben való megőrzésére, azok szükség szerinti előhívására. Tudja ezt a képességet alkalmazni a mindennapi életben.

Legyen képes az egyéni fejlődéséhez képest, a tőle elvárható mértékben pontos, differenciált hallásészlelésre, a hallásészlelések emlékezetben való megőrzésére, azok szükség szerinti előhívására. Tudja ezt a képességet alkalmazni a mindennapi életben.

Alakuljon ki az egyéni fejlődéséhez képest, a tőle elvárható mértékben tiszta artikuláció. Rendelkezzen az emberi és tárgyi viszonyrendszerekben történő

eligazodáshoz szükséges beszédképességgel. Legyen képes tevékenysége célját és eredményeit megfogalmazni.

Időkeret

Nagycsoportos formában a mindennapi foglalkozások anyagához kapcsolva. Kiscsoportban hetente legalább kétszer, optimális esetben ötszöri fejlesztő foglalkozás tanórai kereten kívül. Egyéni foglalkozásként hetente kétszer - ötször tanórai kereten kívül.

A foglalkozások heti óraszámát és idejét az egyéni fejlesztési tervben rögzíteni kell.

Az időkeret javasolt felosztása

Szeptember: Diagnosztikus eljárások elvégzése. (1. osztály: DIFER)

Október - május: Egyéni fejlesztési tervek megvalósítása.

Június: Az eredmények és a további teendők felmérése.

Javasolt vizsgálati eljárások:

Percepció

vizuális (Frostig)

auditív (hangzó differenciálás a PREFER szerint)

mozgás (MSSST)

Emlékezet

szukcesszív (KNOX kockák)

szimultán (Hisky skála)

verbális (szó után mondás)

vizuális (MSSST)

Beszéd

artikuláció (PREFER)

ritmus (INIZIAN)

szókincs (Peabody)

mondatalkotás (eseménykép)

relációs szókincs (PREFER)

fogalomalkotás (képek)

beszédértés és észlelés (GMP)

Mozgás
Nagymozgások (MSSST)
Finommozgások (MSSST)
Testvázlat, testséma, laterális (MSSST)
Pedagógiai vizsgálat
Meixner - féle dyslexia vizsgáló tesztek
Dékány Judit dyscalculia vizsgáló tesztek
Egyéb eljárások
Sindelar-féle vizsgálat
Családvizsgálat

Vizsgálóeljárásainkat folyamatosan bővítjük, az újonnan megjelenőket figyelemmel kísérjük, megvásároljuk.

4. Tankönyvekkel, taneszközökkel szemben támasztott követelmények

Formai

- Egyszerű elrendezettség, jó áttekinthetőség
- A gyermek sajátos nevelési igényének megfelelő betűnagyságok
- A gyermek sajátos nevelési igényének megfelelően adaptált munkafüzetek és munkatankönyvek
- Figyelemkeltő szerkesztés (képek, színek kiemelése, stb.)

Tartalmi

- A korosztálynak, a csoportnak megfelelő gyermeki lelket és erkölcsi tisztaságot fejlesztő szövegek.
- Változatos és differenciálásra lehetőséget nyújtó feladattípusok.
- Érthető, tömör megfogalmazások és utasítások.
- Valóság-hű, praktikus intelligenciát segítő, logikus gondolkodást, sérült funkciókat fejlesztő, a tananyag elsajátítását lehetővé tevő feladatok.

Alkalmazhatóság

Az adott fejlesztésnek megfelelő legyen és optimális időn belül érje el a célját. Több lehetőséget kínáljon fel a gyerekeknek. Szükséges mértéken és időn túl ne erőszakoljuk a használatát, megfelelő időben engedjük meg az eszköz, feladat elhagyását. Önállóságot segítő legyen. Tegye lehetővé, hogy a fejlesztést igénylő képességei, készségei fejlődjenek, gyakorolhasson. Biztosítsa a minél sokoldalúbb fejlesztést.

5. Értékelés

A gyermek különböző fejlesztési területeken elért eredményeit jutalmazzuk, mint az egyéni fejlődés nyilvánvaló jelét. A fejlődés eredményeit a szülővel és a gyermeket tanító más pedagógussal írásban és szóban tudatjuk, visszajelezzük.

A tanulót minden esetben egyéni elbírálás alapján az önmaguk lehetőségeihez viszonyított fejlődés alapján nem érdemjegyekkel, hanem motivációt serkentő folyamatos megerősítéssel értékeljük. A fejlesztés különféle területein elért eredményeit az egyéni fejlesztési tervben írásban rögzítjük

Fejlesztőmunkánkat a következő nagy csoportokra osztottuk

1. Perceptuomotoros készség
2. Szenzomotoros integráció
3. Nagymozgás
4. Dyslexia prevenció vagy reedukáció
5. Dysgraphia prevenció vagy reedukáció
6. Dyscalculia prevenció vagy reedukáció

6. Logopédia

A tanév eleji általános logopédiai szűrő-vizsgálat, valamint GMP vizsgálat alapján történik a gyerekek kiscsoportba ill. egyéni foglalkozásra történő beosztása. A korrekció fő területei: sygmatiszmus javítása, megkésett, ill. akadályozott beszédfejlődés korrekciója, dysphasia korrekció, dyslexia prevenció, orrhangzós színezetű beszéd javítása, szókincs bővítés, agrammatizmus kiküszöbölése.

7. A többségi intézményekben megvalósuló (integrált) nevelés, oktatás

A sajátos nevelési igényű tanulók eredményes szocializációját, iskolai pályafutását elősegítheti a nem sajátos nevelési igényű tanulókkal együtt történő – integrált - oktatásuk. Ennek eredményes megvalósításához az alábbi tényezőket kell biztosítani:

Az együttnevelést megvalósító iskolák pedagógusai, a szülők közössége felkészült a sajátos nevelési igényű tanulók fogadására.

A tevékenység nyitott tanítási-tanulási folyamatban valósul meg (lásd helyi tanterv)

A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében, oktatásában, fejlesztésében magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező pedagógus vesz részt.

Függelék

A nevelési program végrehajtásához szükséges, a nevelőmunkát segítő eszközök és felszerelések jegyzéke

ÓVODA épület		
Helyiségek	Mennyiségi mutató	Eszköz, felszerelés
Óvoda épület		
Csoportszoba	2	Fektető tároló szekrény
		Óvodai fektető (gyermeklétszám szerint 1)
		Gyermekszék (gyermeklétszám szerint 1)
		Fényvédő függöny (ablakonként, az ablak lefedésére alkalmas méretben)
		szőnyeg
		játéktartó szekrény és polc
		könyvespolc
		élősarok
		szeméttartó
		textiltároló és foglalkozási eszköztároló szekrény
		Abrosz (asztalonként 3)

		Takaró (felnőtt és gyermeklétszám szerint 3-3)
		Ágyneműhuzat, lepedő (gyermeklétszám szerint 3-3)
		gyermekasztal
Játékok, játékeszközök		különbéféle játékformák (mozgásos játékok, gyakorló, szimbolikus, szerepjátékok, építő-konstruáló játékok, szabályjátékok, dramatizálás, bábozás, barkácsolás) eszközei
		Mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök
		Ének, zene, énekes játékok eszközei
		Az anyanyelv fejlesztésének, a kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei

		Értelmi képességeket (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és a kreativitást fejlesztő anyagok, eszközök
		Ábrázoló tevékenységet fejlesztő eszközök
		A természeti, ember, tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök, anyagok
		Munka jellegű tevékenységek eszközei
A nevelőmunkát segítő egyéb eszközök		Magnetofon, CD lejátszó, hangfalak
		Projektor
		Vetítőképernyő
		hangfalak diavetítő
Elsősegélyláda		
Gyógyszertár (zárható)		
Tűzoltó készülékek		
Takarítószer tároló		Takarítóeszközök (óvodánként, székhelyen és telephelyen 1)

Gyermeköltöző		Öltözőrekesz, ruhatároló, fogas (gyermeklétszám figyelembevételével) Öltözőrekeszen belül elkülönített cipőtároló
		Öltözőpad (gyermeklétszám figyelembevételével)
Gyermekmosdó, WC helyiség	2	Törölköző tartó (gyermeklétszám figyelembevételével)
		Falitükör (mosdókagylónként 1)
		Rekeszes fali polc (gyermeklétszám figyelembevételével)
		Egyéni tisztálkodód szerek
		Tisztálkodó felszerelések
		fésűtartó (csoportonként 1)
Felnőtt mosdó, WC helyiség		Törölköző (felnőtt és gyermeklétszám szerint 3-3)
Felnőtt zuhanyzó		Iskolával közös használat, lsd. PP I. kötet
Mosó, vasaló, szárító helyiség		Iskolával közös használat, lsd. PP I. kötet
Felnőtt étkező, teakonyha		Konyhapult, mosogatógép
Tálaló mosogató		Iskolával közös használat, lsd. PP I. kötet

Karbantartó műhely		Iskolával közös használat, lsd. PP I. kötet
Ételhulladék tároló		Iskolával közös használat, lsd. PP I. kötet
Tornaszoba, sportszertárral		Iskolával közös használat, lsd. PP I. kötet
Logopédiai foglalkoztató		Iskolával közös használat, lsd. PP I. kötet
Egyéni fejlesztő szoba		Iskolával közös használat, lsd. PP I. kötet
Udvar		Biztosítható a kizárólagos használat az óvoda részére és az Iskolával közös használat, lsd. PP I. kötet
Intézményvezetői iroda		Iskolával közös használat, lsd. PP I. kötet
Titkárság		Iskolával közös használat, lsd. PP I. kötet
Tanári/ Játzó és könyvtárszoba		Szülői fogadásra, ünnepek megtartására alkalmas helyiség és az Iskolával közös használat, lsd. PP I. kötet